



Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Självständigt arbete i
specialpedagogprogrammet, 15 hp

Övergång mellan förskola och förskoleklass.

*En studie om anknytning, delaktighet och
samverkan.*



*Författare: Anna Gunnarsson
Författare: Marica Smedberg
Handledare: Marianne Björn
Examinator: Jenny Westerlund
Termin: HT 2020
Ämne: Pedagogik
Nivå: Avancerad
Kurskod: 4PP24E*

Titel

Övergång mellan förskola och förskoleklass.
En studie om anknytning, delaktighet och samverkan.

English title

Transitions between preschool and preschool class.
A study about attachment, participation and collaboration.

Abstrakt

Syftet med denna studie är att bidra till ökad kunskap om vårdnadshavares och specialpedagogers erfarenheter om övergången mellan förskola och förskoleklass. Föreliggande kvalitativa intervjustudie undersöker anknytningens roll i övergången mellan förskola och förskoleklass, samverkan mellan skolformer samt vårdnadshavares delaktighet. Metod som använts är semistrukturerade intervjuer. Tre specialpedagoger som varit involverade i övergångar samt sex vårdnadshavare med barn som går i förskoleklass i nuläget intervjuades. Resultatet visade att anknytning, delaktighet och samverkan var viktiga komponenter i övergången. Anknytningen genom kamratrelationer visade sig vara mer eller mindre viktig beroende på hur skolplaceringen organiseras. Hur övergången såg ut visade sig vara olika samt att det råder olika meningar om närhetsprincipens vara eller icke varande. Närhetsprincipen utgår från gångavståndet mellan hem och skola. Gemensamt för både specialpedagoger och vårdnadshavarna är att de är måna om barnens välbefinnande. De ska känna trygghet både före, under och efter övergången från förskolan till förskoleklass. Olika synsätt på förskolans och skolans verksamheter synliggörs. En potentiell negativ specialpedagogisk implikation är att närhetsprincipen tenderar att ta över i arbetet av övergången. En potentiell positiv specialpedagogisk implikation är att det relationella perspektivet råder vilket kan ge goda förutsättningar för barn och elever genom tidiga insatser i lärandemiljön.

Nyckelord

Anknytning, delaktighet, förskola, förskoleklass, samverkan, specialpedagog, vårdnadshavare, övergång.

Innehåll

1 Inledning	4
2 Syfte och frågeställningar	5
2.1 Nyckelbegrepp	5
3 Bakgrund	6
3.1 Anknytningsteorin	6
3.2 Vårdnadshavarnas delaktighet i verksamheten	8
3.3 Överlämningssamtal	9
3.4 Övergångar	9
3.5 Relationellt och kategoriskt perspektiv	9
4 Teori	11
4.1 Anknytning	11
4.2 Delaktighet	12
4.3 Samverkan	13
5 Tidigare forskning	14
5.1 Vårdnadshavarnas erfarenheter av överflyttning	14
5.2 Vårdnadshavarnas perspektiv på överflyttning	14
5.3 Barns färdigheter till skolan	15
5.4 Lärares erfarenheter av övergångar	15
5.5 Lärare i förskolan och förskoleklass erfarenheter av övergångar	16
5.6 Betydelsen av relationer i övergången	16
5.7 Betydelsen av relationer för lärandet	17
6 Metod	18
6.1 Metodval	18
6.2 Urval	18
6.3 Genomförande	19
6.4 Bearbetning och analys	19
6.5 Trovärdighet och generaliserbarhet	20
6.6 Forskningsetiska överväganden	21
7 Resultat	22
7.1 Resultat specialpedagoger	22
7.1.1 Trygghet och relationer	22
7.1.2 Information	23
7.1.3 Organisation	23
7.2 Resultat vårdnadshavare	24
7.2.1 Trygghet och relationer	24
7.2.2 Information	25
7.2.3 Tidigare erfarenheter	27
8 Analys	29
8.1 Anknytning	29
8.2 Delaktighet	30
8.3 Samverkan	31

9 Diskussion	33
9.1 Resultatdiskussion	33
9.2 Metoddiskussion	35
10 Specialpedagogiska implikationer	37
11 Referenser	38
Bilagor	I
Bilaga A Missivbrev – Specialpedagoger	I
Bilaga B Missivbrev – Vårdnadshavare	II
Bilaga C Intervjufrågor – Specialpedagoger	III
Bilaga D Intervjufrågor – Vårdnadshavare	IV

1 Inledning

Min dotter i förskoleklass började alltid gråta på lunchen inne i skolmatsalen. Personalen ringde mig och var bekymrade. Jag frågade min dotter varför hon grät. Hon berättade att den enda läraren hon kände brukade resa sig mitt i lunchen och gå iväg på rast. En sån simpel förklaring! Personalen ansträngde sig för att lära känna min dotter och började punktmarkera henne och på någon vecka upphörde gråten.

(Lundberg 2019 s.177)

Citatet är taget från en verklig händelse i nutid, barnet kände oro och otrygghet. Personalen agerade och tog kontakt med vårdnadshavaren som pratade med sitt barn och de kunde gemensamt komma fram till en positiv åtgärd. Här visar sig vikten av relation, anknytningsmönster och vårdnadshavarens delaktighet vilket är utgångspunkten för denna studie.

Vår erfarenhet utifrån våra yrkesverksamma praktiker visar på att en stabil grund för barnen och deras anknytning till pedagoger är viktiga hörnstenar för tryggheten i miljön och särskilt nya miljöer. Arbetet som specialpedagog kan vara väldigt brett men handlar främst om att hjälpa elever i behov av särskilt stöd samt handleda personal. Ur vår synvinkel är även en god kommunikation med vårdnadshavarna en viktig aspekt därav vårt intresse att undersöka vårdnadshavarnas delaktighet i övergången mellan förskola och förskoleklass. Detta får belägg hos Harju och Tallberg Broman (2013) vilka framhäver vikten av en lyhörd relation mellan hem och skola och menar att detta är en förutsättning för elevens utveckling och lärande.

Genom gruppdiskussioner under utbildningens gång när fallbeskrivningar diskuterats, har de ofta mynnat ut i diskussioner om att knyta an till barn och vårdnadshavare vilket gjort att vi fått upp ögonen för anknytningsteorins betydelse. När vi gått djupare in på olika teorier fann vi intressanta kopplingar mellan anknytningsteorin och barns utveckling. Detta medförde att intresset uppkom att veta mer om bakgrunden till anknytningsteorins uppkomst. Det finns en medvetenhet hos oss att anknytningsteorin ofta används inom förskola och förskoleklass. Utifrån att ha läst om denna teori blev vi väldigt nyfikna på hur den kan spela roll i övergångar mellan de båda skolformerna. Bowlby (2010) menar att anknytning har en stor och avgörande roll och vårdnadshavarna är de absolut viktigaste i barnets liv.

Studien anses av oss vara av specialpedagogisk relevans då det gäller att ta hänsyn till alla elevers olika behov och möjligheter till lärande vilket även får belägg i skollagen (SFS 2010:800) som poängterar att utbildningen ska utgå från elevens helhetssyn och behov.

2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka anknytningens roll i övergången mellan förskola och förskoleklass samt vårdnadshavares delaktighet. Syftet med denna studie är även att bidra till ökad kunskap om specialpedagogers och vårdnadshavares erfarenheter om övergången.

Frågeställningar

- Hur upplever specialpedagoger och vårdnadshavare övergången mellan förskola och förskoleklass?
- Hur tänker specialpedagoger och vårdnadshavare om anknytning i övergången?

2.1 Nyckelbegrepp

Nyckelbegrepp som framkommit under studiens gång är anknytning, delaktighet och samverkan. I arbetet kommer *anknytning* definieras utifrån att anknytning är en viktig och betydelsefull del i hur individen mår både som barn och vuxen. Anknytning har att göra med att våga lita på andra men även att skapa en trygg grogrund både i utveckling och i lärande. För att ge en djupare kunskap om anknytning och anknytningens betydelse beskrivs teorin nedan (se avsnitt 3:1). I kategorin *delaktighet* ligger fokus på vårdnadshavarnas delaktighet om sitt barn i övergången mellan förskola och förskoleklass, både utifrån egenupplevd känsla samt om det ges förutsättningar för att vara delaktig utifrån skolväsendets skull. Med *samverkan* fokuseras samverkan mellan de olika skolformerna; förskola och förskoleklass.

3 Bakgrund

Förskoleklassen är från och med hösten 2018 obligatorisk, och är en målstyrd verksamhet som ska planeras, genomföras och utvärderas utifrån läroplansmålen. I uppdraget ingår att kombinera förskolans och skolans undervisningstraditioner (Herrlin, Frank & Ackesjö 2019). I Sverige finns inga generella riktlinjer om hur övergången mellan förskola och förskoleklass ska genomföras (Alatalo, Meier & Frank 2014).

I läroplanerna beskrivs att skolformerna förskola, förskoleklass, skola och fritidshem ska samverka. Detta för att stödja barnets utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen ska utbytas för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i barnets utveckling och lärande. Det ska finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda barnet och vårdnadshavare inför övergången mellan skolformerna. Detta ska ske på ett förtroendefullt sätt (Lgr11; Lpfö18). Kommunikation är en framgångsfaktor för överlämningar. Genom ett ömsesidigt överlämnande och mottagande skapas förutsättningar för barnens fortsatta utveckling och framtid (Lumholdt 2015).

Det finns tydliga och utförliga stödmaterial för hur övergångar mellan förskola och förskoleklass bör se ut. Däri poängteras vikten av en trygg och stabil övergång genom samverkan, dokumentation och rutiner. Det finns både en generell och kompletterande blankett där extra anpassningar och särskilt stöd beskrivs till förfogande. För en lyckad samverkan bör huvudmän skapa rutiner och ge förutsättningar för en gemensam övergång mellan skolformer. Även en tydlig struktur, ansvarsfördelning samt hur samverkan ska bedrivas bör finnas (Skolverket 2020).

Vi har valt att placera anknytningsteorin i bakgrundsdelens då fokus i studien är hur ett begrepp inom teorin används i praktiken. Fokus ligger på att undersöka begreppet anknytning och dess roll i övergången snarare än interaktionen mellan vårdnadshavare och barn. Vi anser dock att det är av vikt att läsaren får med sig en huvudsaklig förståelse för anknytningsteorins begrepp och bakgrund. I följande avsnitt (3.1) beskrivs därför anknytningsteorins uppkomst, tidigare och nutida anknytningsforskning, lärares roll och kunskaper, barn med trygg/otrygg anknytning samt miljö kring barnet. Detta för att ge en förståelse om de resonemang som senare kommer analyseras. Det finns därmed ingen ambition att använda anknytningsteorin som analysverktyg, däremot kommer anknytning som aspekt att användas (se avsnitt 4).

3.1 Anknytningsteorin

Bowlby (1907-1990) var en psykoanalytiker och psykodynamisk psykiatriker som ofta kallas för anknytningsteorins fader. Bowlby arbetade efter andra världskriget för världshälsoorganisationen (WHO) och fick i uppdrag att stödja barn som separerats från sina omsorgsgivare. Detta ledde till studier om den tidiga omsorgen och dess betydelse för barnets uppväxt och senare i vuxenlivet (Bowlby 2010). Grunden i anknytningsteorin är att människor har en medfödd förmåga och beteenderegister för att knyta an (Grina 2015). Bowlby menar att barn knyter an till sina vårdnadshavare i tre olika stadier, varvid det tredje stadiet börjar i förskoleåldern (Bowlby 2010).

Teorin handlar om relationen mellan barn och vuxna, och bygger på Bowlbys observationer av barns reaktioner av att bli lämnade ensamma på exempelvis sjukhus eller barnhem. Resultatet förändrade västvärldens syn på barns grundläggande behov

och inom teorin talas det om framförallt vårdnadshavare och även omsorgspersoner som en trygg bas för omsorg och skydd. Dit kan barnet alltid återvända och få trygghet (Broberg, Hagström & Broberg 2012).

Bowlbys teori om anknytning blev startskottet för att i större utsträckning forska med barn snarare än att forska på barn. Teorin har varit till hjälp för förskolans verksamhet i arbetet med att knyta an till och skapa goda relationer. Bowlby upptäckte även att det fanns ett samband mellan psykisk ohälsa och osund anknytning (Bowlby 2010). Lagercrantz (2016) belyser genom nutida forskning att hjärnan startar sin utveckling tidigt under fosterstadiet och är till en början styrd enbart av gener och fortsätter sina mognads- och utvecklingsprocesser till cirka 25 års ålder. När barnet är fött startar processer i hjärnan som måste stimuleras av omgivningen. Om ett barn försummas utvecklas inte hjärnan. Därför är relationer och omsorg livsviktiga faktorer.

Utvecklingspsykologen Ainsworth (1913-1999) kom att arbeta tillsammans med Bowlby och var den person som myntade begreppet "en trygg bas" (Bowlby 2010; Broberg et al. 2012). Ainsworth upptäckte även olika anknytningsmönster hos barn och utifrån hennes och Bowlbys forskning beskrivs anknytning som organiserad eller desorganiserad. Organiserad anknytning handlar om trygga relationer med barn som vågar utforska omvärlden. Desorganiserad anknytning handlar om otrygga relationer där försummelse av barnet kan resultera i ett destruktivt beteende. Organiserad anknytning kan delas upp i olika anknytningsmönster; trygg, undvikande eller ambivalent (Bowlby 2010).

Tidig anknytningsforskning var riktad mot relationen mellan barn och moder där modern framställdes som den allra viktigaste personen i barnets liv (Broberg, Granqvist, Ivarsson & Risholm Mothander 2006; Sibley & Overall 2007). Nutida forskning visar dock på att de flesta barn klarar av att knyta an till fler än en person. Hurdant bemötande och stabilitet som de vuxna ger har betydelse för de anknytningsrelationer som barnen knyter men det krävs tålmodig och inkännande personal för att ge barn de bästa förutsättningarna hela vägen genom skolsystemet (Hagström 2010).

Lärares kunskap om barn och anknytning är viktig då denna kunskap hjälper dem att förstå barnets signaler, kommunikation och mående. Kunskapen för också med sig en kännedom om vilken betydande roll en lärare innehar för att kunna möta varje individ på ett sunt sätt. För att en anknytningsrelation ska ske krävs återkommande och kontinuerlig kontakt. Tillit skapar en stark känslomässig betydelse mellan människor. Detta relationsskapande tar tid och behöver rutin och närvarande, stabila vuxna. Barn har en anknytningsrelation till sina vårdnadshavare och en annan till lärarna. Kunskapen om anknytningsmönster hos lärare och andra som arbetar med barn underlättar förståelsen för olika beteenden (Hagström 2010; Edfelt 2015; Niss 2018). Hagström (2010) och Brandtzæg, Torsteinson och Øiestad (2016) beskriver att lärare behöver skapa trygghet i rutiner och kontinuitet i sitt arbete runt relationsskapande.

Barn med trygg anknytning klarar ofta konflikter på ett bra sätt och har en säkerhetsbuffert med strategier för att klara olika motgångar. Vårdnadshavarna har varit tillgängliga och skapat en trygg bas för barnet vilket i sin tur skapar ett slags skyddsglas gentemot psykiska problem. Barn med otrygg anknytning visar sig vara mindre rustade inför svåra situationer och kan vara i riskzon för både psykisk ohälsa och svårigheter att stå emot gruppträck. Relationer och kvaliteten på anknytningen visar sig vara avgörande för barnets emotionella utveckling (Zachrisson 2009).

Edlund (2016) diskuterar anknytningsteorin och påpekar att lärare inte får låsa sig vid idén att barn är hjälplösa och ständigt behöver trygghet och ett knä att sitta i för att förskolan ska bli givande. Då sker inget lärande och lärandemiljön som läroplanen talar om skapas inte. Lärare kan aldrig ersätta vårdnadshavarna men de kan komplettera genom att vara stöttande, visa glädje över att lära känna barnet, visa på förståelse samt vara närvarande för alla barns bästa.

En annan faktor för trygghet är miljön kring barnet vilket lyfts av Edlund (2016) och Williams, Sheridan & Pramling Samuelsson (2016). Miljön kan påverka hur barnen tar till sig nya uppgifter men även ingången att skapa nya sociala kontakter. Struktur, tydlighet, ramar, rutiner och förutsägbarhet är framgångsfaktorer för barnen i dess övergångar (Lumholdt 2015; Williams et al. 2016).

3.2 Vårdnadshavarnas delaktighet i verksamheten

Ett övergripande argument för samverkan mellan personal och vårdnadshavare som lyfts fram som positivt är att det gynnar barnets välbefinnande, utveckling och lärande (Sandberg & Vuorinen 2007). Harju och Tallberg Broman (2013) påvisar att samverkan med vårdnadshavare har en lagstadgad ställning i Sverige men historiskt sett har den haft en svag position i det svenska skolsystemet.

Vårdnadshavarna behöver få insyn och bli delaktiga i verksamheten. För att skapa en god grund av förtroende krävs att vårdnadshavarna bjuds in för att kunna samarbeta utifrån barnets bästa. Det är pedagogerna inom skolväsendet som är ansvariga att ta tillvara på och bjuda in till samarbete (Markström & Simonsson 2018; Åberg & Lenz Taguchi 2018). Gren (2007) påvisar å andra sidan att det ligger på båda parter, skola och vårdnadshavare, att samarbeta. Skolan måste alltid fundera angående sitt förhållningssätt och om de varit tillräckligt lyhörda för vårdnadshavarnas möjligheter. För barnens skull är det viktigt att skolan aldrig ger upp i försöken till en bra kontakt med hemmet.

Vid mötet med vårdnadshavarna är det viktigt att tänka att de vill sina barns bästa. Det gäller att finna ett förhållningssätt där skolan och hemmet arbetar för att hitta lösningar som gynnar barnet. Anknytning och relation är viktigt och känner vårdnadshavarna att personalen är genuint intresserade inger det trygghet att lämna sina barn i verksamheten (Carlsson Kendall 2015). Lärare ska försöka sätta sig in i vårdnadshavarnas roll och deras perspektiv samt erfarenheter för att nå en ökad förståelse och kunna möta dem på ett professionellt men samtidigt personligt sätt (Jakobsson & Nilsson 2011; Hejlskov Elvén, Veje & Beier 2012; Lundberg 2019).

Kommunikation handlar dels om informationsöverföring men även om olika former av samspel, interaktion och ömsesidighet vilket sker varje dag inom förskolan och skolans verksamheter (Ahlberg 2009). Vårdnadshavarna har rätt till att vara delaktiga i beslut och åtgärder som påverkar deras barns skolgång vilket Skollagen (SFS 2010:800) ger belägg för. Det går inte att utgå från och ta för givet att osäkra vårdnadshavare frågar om de undrar något. Därför är det viktigt att vara medveten, tydlig och lyhörd för vårdnadshavarnas frågor och synpunkter. En samstämmighet mellan lärarna och vårdnadshavarna är det bästa för barnet men det betyder inte att parterna behöver tycka lika (Gren 2007).

3.3 Överlämningssamtal

Det är viktigt att förskolepersonalen samverkar med vårdnadshavarna och lärare i förskoleklass, detta kan göras bland annat genom överlämningssamtal. Ibland möts enbart förskollärarna från överlämnande förskola och mottagande personal men då måste båda vårdnadshavarna godkänna detta. Ett samtycke kan inhämtas av vårdnadshavarna för informationsöverföring. Detta kan dock leda till osäkerhet om huruvida informationen kan komma att användas. Ett mer enhetligt system efterfrågas för att skapa trygghet för både vårdnadshavare och förskollärare. Det förekommer att förskollärare är oroliga över hur informationen kommer användas vilket gör att de undviker att ge någon information alls (Lutz 2013; Lumholdt 2015). Sekretesslagen gör att informationsutbyte inte kan ske hur som helst men om vårdnadshavarna har gett sitt samtycke är det tillåtet att informationsutbyte äger rum (Sandberg & Vuorinen 2007).

3.4 Övergångar

Yngre barn etablerar oftast enbart social kontakt med fyra-sju andra barn för att trygga den egna gruppstillhörigheten. Samhörighet, tillhörighet och pålitlighet, där kamratrelationer spelar en betydande roll, är viktiga delar. Barns olika samspelsmönster skapar förutsättningar som leder till ökad utveckling och individuellt lärande (Jonsdottir 2007; Löfdahl 2014).

Förskolan ska brygga över barnens erfarenheter och återge till personalen i förskoleklass vad barnen har arbetat med, vilka förväntningar och erfarenheter de besitter. Runt samarbetsformerna inom förskolan och skolan finns det mycket kvar att arbeta vidare med vilket skulle kunna bero på att verksamheterna vet för lite om varandra (Åberg & Lenz Taguchi 2018). Omsorg och nära relationer är viktiga grundpelare i förskoleklass. Förskoleklassen har mer och mer börjat likna förskolans verksamhet där det omsorgsgivande tänket råder. I och med att förskolan blivit mer inriktad på undervisning och kunskap har skillnaden mellan verksamheterna jämnats ut (Ackesjö 2011).

Meningen med övergången mellan förskola och förskoleklass är att skapa en process med känsla av tillhörighet. Övergången ska vara både kontextuell och relationell, alltså inte bara en fysisk förflyttning från en punkt till en annan (Lillvist & Wilder 2017). Flertalet förskolor väljer att bjuda in vårdnadshavarna till ett avslutningssamtal för att underlätta informationsutbytet och för kontinuiteten i barnets lärande och utveckling. För vårdnadshavarna sker oftast det första mötet med förskoleklass med ett öppet hus eller en informationskväll (Sandberg & Vuorinen 2007; Edfelt 2015). Genom detta får vårdnadshavarna en första inblick i den obligatoriska skolverksamheten. Ofta har ett avslutningssamtal från förskolan skett. En del förskoleklasslärare anser inte att ett avslutningssamtal med vårdnadshavarna innan förskoleklassens start är viktigt (Sandberg & Vuorinen 2007). Broström (2002) redogör för detta och uttrycker förvåning då han framhäver att information för att göra övergången bra för barnen går förlorad.

3.5 Relationellt och kategoriskt perspektiv

Ur specialpedagogisk synvinkel är vetenskapen om det relationella och kategoriska perspektivet en viktig utgångspunkt om behovet av specialpedagogiska insatser.

Det relationella perspektivet innebär att elevernas förutsättningar lyfts fram och undervisningen anpassas efter eleverna. Fokus ligger på mötet mellan elev –

miljö/verksamhet. Skolväsendet ska vara öppet för att skapa variation och individuella förutsättningar som utformas i miljön och inom verksamheten snarare än att exkludera eleverna. Detta innebär ett långsiktigt perspektiv som måste få ta sin tid. Det kräver specialpedagogisk kunskap men samtidigt dialog mellan personalkategorier där det är viktigt att inte information går förlorad. De specialpedagogiska åtgärderna sätts in i lärmiljön där elever indirekt påverkas och läraren har en betydelsefull roll (Persson 2013).

Det kategoriska perspektivet bygger på att elever har svårigheter som är individbundna och ibland medfödda. Tidsperspektivet är kortsiktigt och intensivt där åtgärder sätts in direkt relaterade till de svårigheter eleven har. Här har speciallärare, elevhälsa och specialpedagoger en mer betydelsefull roll då perspektivet har fokus på individen/eleven (Persson 2013).

4 Teori

Vi har i denna del valt att använda oss av tre relevanta specialpedagogiska aspekter som analysverktyg för våra resultat. Dessa aspekter är Anknytning, Delaktighet och Samverkan. Det finns hos oss en medvetenhet om att dessa tre aspekter inte är regelrätta teorier. Valet av dessa tre specialpedagogiska aspekter ses av oss relevanta för vår studie. Nedan följer förklaring om varför dessa tre aspekter valts.

I studien har inte fokus varit på hur anknytningsteorin används i praktiken utan fokuserat på hur begreppet anknytning talas om och vilken roll det spelar i övergången. Under studiens gång har vi kommit till insikt att anknytningsteorin och begreppet anknytning ofta används synonymt vilket kan skapa förvirring då vi nu har valt att använda anknytning som begrepp för vår analys. Själva anknytningsteorin som sådan beskrivs i bakgrunden (se avsnitt 3:1). Vi anser att anknytning som begreppslik utgångspunkt har relevans då intervjufrågorna fokuserat på hur tankegångarna går hos specialpedagogerna (se bilaga C) och vårdnadshavarna (se bilaga D) om anknytning i övergången. Begreppet anknytning ses av oss som ett användbart analysverktyg då denna specialpedagogiska aspekt är en betydande central del för vår studie.

Delaktighet som begrepp har fokuserats på vårdnadshavarnas delaktighet i övergången. Att det har blivit ett begrepp att använda i vår teoridel beror på en strävan mot att se hur specialpedagogerna ser på vårdnadshavarnas delaktighet i övergången samt hur vårdnadshavarna upplever sin delaktighet. Begreppet delaktighet ses av oss som ett användbart analysverktyg då fokus ligger på vårdnadshavarnas syn och erfarenheter samt för att få fram hur delaktighet upplevs i praktiken.

Det specialpedagogiska begreppet samverkan finns inte med i vårt syfte eller våra frågeställningar men finns med i intervjuguiden för specialpedagogerna (se bilaga C) med intention om att få reda på varför samverkan kan spela en viktig roll i övergången. Samverkan har under studiens gång associerats med kommunikation mellan skolformerna. Samverkan har visats ha en betydande roll genomgående under studien. I analysen ämnar vi utreda specialpedagogernas utsagor gällande detta begrepp.

4.1 Anknytning

Begreppet anknytning beskrivs av Broberg et al. (2012) likt något litet som behöver något större, det lilla är beroende av det stora för att kunna utvecklas och självt bli stort. I det här fallet det lilla barnet som behöver någon vuxen att knyta an till för att utvecklas.

Att ha trygga anknytningspersoner omkring sig och känna tillit till dessa är viktigt. I brytningen mellan förskola och föreskoleklass spelar anknytning fortfarande en betydande roll. Den nära anknytningen skapar förutsättningar för nästa steg i utvecklingen till att bli en självständig individ. Ett barn som har trygga anknytningspersoner nära sig kan lättare lägga till fler. Barn anpassar sig till anknytningspersonens förväntningar och krav vilka kan vara både medvetna och omedvetna (Wennerberg 2013; Lumholdt 2015). Ju äldre barnet blir desto mindre roll spelar anknytningen till en vårdnadshavare och kamratrelationer spelar en mer betydande roll för barnets trygghet (Broberg et al. 2012).

Vuxnas förmåga att känna av behov och känslor hos barn ger stor påverkan och ju större förståelse barnet möter desto mer påverkas deras självtillit. Känslomässiga relationer är

som katalysatorer för strävan mot differentiering och sättet att relatera både till sig själv och till andra. Detta påverkar anknytningens betydelse för det psykiska måendet och skapar en grund för goda kamratrelationer (Fonagy 2006; Wennerberg 2013).

Ju äldre barnet blir desto mindre oroande blir separationen från vårdnadshavarna. Istället spelar kamratrelationer en mer betydande roll främst från 6 års ålder. De barn som haft få övergångar och stabil personaltäthet runt sig under förskoleåren ökar sin självförtroende och känner i större utsträckning trygghet gentemot vuxna och kamrater (Broberg et al. 2012; Brandtzæg et al. 2016).

Bibehållandet av kamratrelationer är viktigt för trygghetsskapandet men i övergången mellan förskola och förskoleklass kan en orosfaktor vara den sociala förlust där barn förlorar de kamratrelationer som de byggt innan förskoleklass. Barnen förväntas anpassa sig in i nya sociala gemenskaper och är i vissa fall ensamma utan kamrater från exempelvis förskolan (Ackesjö 2015; Ackesjö 2016).

Vikten av att känna tillhörighet och trygghet i att ha en vän, att känna vi-känsla är väsentligt. För barn är det viktigt att vara delaktiga i en kamratkultur och i ett sammanhang, exempelvis att någon väntar på skolgården och som bjuder in till lek och gemenskap (Ihrskog 2006; Williams 2006). Woodhead (2005) betonar att barns utveckling kan tolkas på många sätt och det krävs en bred mångfald av kunskap hos vuxna om barns behov av sociala kontakter.

4.2 Delaktighet

Begreppet delaktighet beskrivs av Gren (2007) som rätten av att vara en del i ett större sammanhang. Vårdnadshavare har rätt till att vara delaktiga i förskolan, förskoleklass och skolan. Information beskrivs som en viktig förutsättning för att delaktigheten ska kännas meningsfull för vårdnadshavarna.

Vårdnadshavarna är oftast de som känner sitt barn allra bäst och därför är delaktighet och ett gott samarbete mellan hem och skolväsendet mycket viktigt. Förtroende som lärare bygger upp till både elever och vårdnadshavare skapas genom kombinationerna omsorg, ansvarstagande och en öppen kommunikation. Vårdnadshavarna sitter inne med en enorm kompetens om sitt eget barn, vilket ibland tenderar att ignoreras av omgivningen (Eriksson 2008; Broberg et al. 2012; Lundberg 2019).

Rädsla och oro över hur barnet kan komma att bli bemött kan te sig på olika sätt och därför är det viktigt med kommunikation mellan lärare och vårdnadshavarna samt om vad de kan och inte kan ha inflytande över (Niss 2017). Barn förstår och känner av vårdnadshavarnas oro och förtroende för lärarna mer än vad vuxna ibland tror. Vårdnadshavarna har olika erfarenheter och det är givande att efterfråga deras förväntningar och erfarenheter av skolväsendet, inställningen till verksamheten är i första hand baserad på positiva eller negativa tidigare erfarenheter (Alfakir 2010; Niss 2017). Negativa tidigare erfarenheter från första övergången kan bidra till oro och förutfattade meningar hos vårdnadshavarna. För att förhindra detta krävs inbjudande till hållbar delaktighet. Det är viktigt att bygga upp förtroende och att arbetet med delaktighet finns och är en pågående process (Brandtzæg et al. 2016).

Vårdnadshavare och lärare kan ha olika syn på barnet och dess situation. Den kunskap som vårdnadshavarna besitter handlar om deras barn i andra miljöer än skolverksamheten. Ibland kan situationer uppstå där de inte alls känner igen

beskrivningen av barnet. I de här situationerna kan en del vårdnadshavare stänga av och sluta att lyssna. När ett förtroende finns, skapas också en sund relation och acceptans vilket gör att båda parter kan få en helhetsbild av barnet (Edfelt 2015; Markström & Simonsson 2018).

Det förekommer att vårdnadshavarna känner att lärarna hört vad de sagt men inte lyssnat. Det är viktigt att tänka på att vårdnadshavare kan vara olika talföra. Det kan vara svårt för dem att våga och orka ta upp känsliga saker om sitt barn. Det är angeläget att de känner att det som de informerar om är betydelsefullt (Andersson 2004; Lumholdt 2015). Vikten av att hitta former för vägar till ett gott samarbete med vårdnadshavarna påverkar elevernas betydelse för utveckling och lärande (Gren 2007; Sandberg & Vuorinen 2007).

För att lättare uppnå samsyn och ett gemensamt förhållningssätt om barnets skolgång är en framgångsfaktor att bemöta vårdnadshavare respektfullt och förtroendefullt, då blir de mer positiva. En andra framgångsfaktor är att vårdnadshavarna är så delaktiga som möjligt och att komponenterna styrning, struktur och samsyn fungerar väl. Tredje framgångsfaktorn är vikten av en hög professionell nivå om dokumentation av eleven (Skolverket 2014).

4.3 Samverkan

Begreppet samverkan beskrivs av Sandberg och Vuorinen (2007) som ett mångfacetterat begrepp och det används ofta tillsammans med flera andra begrepp såsom samarbete och medverkan. Danermark (2000) beskriver samverkan som en process där flera berörda verksamheter och professioner delger sina erfarenheter och kompetenser för att tillsammans nå ett mål.

Det krävs att alla som arbetar inom de olika skolformerna, förskola, skola och fritidshem, samverkar vilket är nödvändigt utifrån både pedagogiskt arbete och elevhälsoarbete. Samverkan måste bygga på tillit, respekt och väl fungerande relationer (Jakobsson & Lundgren 2013). Skolan ska kunna ge alla elever likvärdiga förutsättningar till lärande och utveckling (SFS 2010:800).

För samverkan är det viktigt med en väl fungerande kommunikation. Kommunikationen skapar möjlighet för en bra övergång och skolsituation för eleverna. En framgångsfaktor för kommunikation är en direkt kommunikation där de olika yrkesgrupperna ser varandra som en resurs. När verksamheterna är integrerade i gemensamma lokaler sker mer kontinuerligt erfarenhetsutbyte medan när de är mer geografiskt åtskilda blir kommunikationen mer sporadisk (Jakobsson & Lundgren 2013). Vidare förutsättningar för samverkan är att det krävs en samsyn och tillit till varandras kompetenser (Sandberg & Vuorinen 2007).

En förutsättning för samverkan är vikten av att fritidshemmen involveras då det finns många beröringspunkter mellan förskoleklass och skola. Några beröringspunkter är att personalen ofta arbetar inom båda verksamheterna samt lokalmässig integrering. Den dagliga kontakten försvinner från att barnen slutar förskolan och börjar skolan. De flesta barnen går på fritidshem, vilket gör att vårdnadshavarna istället möter fritidspedagogerna vid lämning och hämtning (Sandberg & Vuorinen 2007; Håkansson 2017; Karlsson 2020).

5 Tidigare forskning

För att hitta relevant tidigare forskning för vår studie har bland annat sökord som anknytning, övergång, vårdnadshavare, förskola, förskoleklass och attachment använts. Det har inte funnits så mycket forskning att tillgå om just vårdnadshavares delaktighet i övergången mellan förskola och förskoleklass vilket Ackesjö (2018) ger belägg för. Därför har sökområdet fått utvidgas för att finna tidigare forskning som har kunnat knytas till studiens syfte.

Följande vetenskapliga artiklar anses ha relevans och korrelerar utifrån studiens syfte då de tar upp vårdnadshavarnas erfarenheter av överflyttning (Ackesjö 2018), vårdnadshavarnas perspektiv på överflyttning (Lundqvist, Sandström & Axelsson 2018), förskolebarns färdigheter till skolan och vårdnadshavares känslor (Robinson & Diamond 2014), lärarnas erfarenheter av övergångar (Besi & Sakellariou 2019), förskollärares erfarenhet av överlämningar (Alatalo, Meier & Frank 2014), betydelsen av relationer i övergången (Dockett & Perry 1999) och betydelsen av anknytning för lärandet (Commodari 2013).

5.1 Vårdnadshavarnas erfarenheter av överflyttning

Ackesjö (2018) lyfter som nämnts ovan fram att det saknas forskning som utgår från vårdnadshavares perspektiv angående övergången mellan förskola och förskoleklass vilket lett till begynnelse av studien Skolförberedda barn - barnförberedd skola? Enkätstudien syftar till att undersöka svenska vårdnadshavares syn på övergången mellan förskola och förskoleklass. Studien utgår från 176 vårdnadshavare, varav 105 var förstagångsvårdnadshavare och 71 hade barn som tidigare börjat förskoleklass.

Några månader innan barnet skulle börja förskoleklass fick samtliga vårdnadshavare svara på nio kvantitativa frågor samt en öppen fråga om vad det första de kom att tänka på när det gäller att barnet ska börja förskoleklass.

Resultatet av studien visar på vårdnadshavarnas känslor men även förändring och kritiska händelser både ur vårdnadshavare- och barnperspektiv. Vårdnadshavarna beskrev övergången som en stor förändring men även kritisk händelse både för dem själva men även för barnen. Analysen pekar på att vårdnadshavarna förväntar sig att nya möjligheter till skolundervisning öppnar sig och oftast hamnar vårdnadshavarnas perspektiv på lärandet.

Vårdnadshavarna verkar önska att förskolepedagogiken och det ombesörjande förhållningssättet förskollärarna på förskola besitter ska följa med in i skolan. Ackesjö (2018) trycker på vikten av dialog mellan individen, hemmet samt de olika institutionerna inom skolsystemet för att göra övergången trygg för berörda parter. Vårdnadshavarna behöver förberedas både för egen skull men även för att kunna stötta sina barn.

5.2 Vårdnadshavarnas perspektiv på överflyttning

Lundqvist, Sandström och Axelsson (2018) beskriver ett projekt baserat på tre studier om vårdnadshavares perspektiv på övergång mellan förskola, förskoleklass och skola. I de tre studierna deltog sammanlagt 27 vårdnadshavare. Utifrån studiernas resultat presenteras flertalet viktiga implikationer såsom vikten av att lyssna på vårdnadshavarna. Personal inom förskola och förskoleklass bör ta sig tid att lyssna på

vårdnadshavares information om sina barn och hur förskolan har fungerat. Det finns en oro hos flertalet vårdnadshavare om hur övergången kommer att fungera och Lundqvist et al. (2018) lyfter därmed att personalen ska reflektera över vad vårdnadshavarna har sagt och ta hänsyn till detta i övergången.

Engagemang och stöd från vårdnadshavare ger barn stora möjligheter till utveckling och lärande menar Lundqvist et al. (2018) när de presenterar implikationen att förskoleklass inte alltid visade sig vara en oproblematiserad skolform. En del vårdnadshavare beskriver att de får kompensera hemma för utebliven utmaning och att mycket tid går åt till att förklara sitt barns behov av stöd för personalen. Utifrån detta beskriver Lundqvist et al. (2018) att övergången mellan förskola och förskoleklass kan tolkas som en kritisk del av utbildningen då det leder till förändrade relationer och miljöer för vårdnadshavare och barn. För barn i behov av särskilt stöd kan förskoleklass vara en problematisk tid och i projektet beskrivs därför skolformen förskoleklass som icke alltid välfungerande.

5.3 Barns färdigheter till skolan

Robinson och Diamond (2014) studie undersökte 131 nordamerikanska förskolebarns färdigheter inför skolstart. Under uppföljningsåret rapporterade vårdnadshavare om barnets anpassning. Resultatet visade på att barns tidiga sociala färdigheter är viktiga för beredskapen i skolan. Barnen ska anpassa sig till en ny miljö, nya krav och rutiner och okända kamrater. Skillnaden mellan förskola och förskoleklass är att det blir mer arbete, mindre lek och spel och troligtvis andra regler att förhålla sig till än på förskolan. Hälften av vårdnadshavarna i studien hade oro för övergången om barnens sociala och emotionella färdigheter, hur det ska bli att vänja sig vid en ny skola samt att följa anvisningar.

Studien visade på att barn som gått på förskola hade lättare för att känna igen bokstäver och sitt namn vilket liknas med akademiska färdigheter. Färdigheter som utvecklas i förskolan hjälper barnen att anpassa sig i skolan. Av studien att döma ses att barn som har lägre ordförråd och social kompetens har övergångssvårigheter. Det är av vikt att ha i åtanke att vårdnadshavares idéer om skolupplevelse kan vara förknippade med egna utbildningsupplevelser (Robinson & Diamond 2014).

5.4 Lärares erfarenheter av övergångar

Besi och Sakellariou (2019) studie syftar till att undersöka vilka faktorer grekiska lärare relaterade till framgångsrika övergångar från förskola till grundskola. 1602 lärare från hela det grekiska utbildningsområdet fick besvara det kvantitativa frågeformuläret med slutna frågor. Resultatet visade på att övergången för barn från förskola till grundskola beskrivs vara en av de mest kritiska perioderna i ett barns liv. Det påverkar inte bara skolgången utan även den socioemotionella utvecklingen hos barnen. Förskollärare spelar stor roll för att förbereda barn för skollivet och barnens fortsatta färdigheter. Kommunikation och förhållande måste byggas mellan barn, lärare och vårdnadshavare.

Vårdnadshavarnas relation med skolan kan spela roll för effekterna av övergången. Bygga förtroende mellan familj och skola ses som det främsta sättet att stödja positiva effekter. Framgångsfaktorer som kan utläsas är positiva förhållanden mellan barn och lärare, barns förmåga att lära sig reglerna för skolan vilket underlättar deras anpassning och skapar känsla av trygghet och säkerhet. Övergången mellan förskola och förskoleklass innebär även att vårdnadshavarna startar en ny relation med barnets skola och lärare, vilket gör att det inte bara är barnet som ska anpassa sig till den nya skolmiljön utan även vårdnadshavarna. Genom att hålla vårdnadshavarna informerade

och aktivt involverade i processen kan det minska ångesten för övergången. Relation och förtroende ses som framgångsfaktorer (Besi & Sakellariou 2019).

5.5 Lärare i förskolan och förskoleklass erfarenheter av övergångar

Alatalo, Meier och Frank (2014) har genomfört en studie vars syfte var att synliggöra verksamma förskollärares erfarenheter av överlämning från förskola till förskoleklass. Insamlandet av data skedde genom en kombination av frågeformulär och intervjuer. 36 förskollärare i förskolan och 38 förskollärare i förskoleklassen deltog genom enkät medan fyra förskollärare i respektive verksamhet intervjuades. 74 procent av lärarna i enkätstudien svarade att det finns en handlingsplan om överlämnande.

Studiens resultat visar på att det genomförs överlämningar mellan verksamheterna för att ge barnen en trygg övergång. Samtliga förskollärare i studien angav att de anser att det är förskollärarna i förskoleklass som styr hur, när och vad samarbetet innebär. Samtliga respondenter i studien beskrev att avståndet mellan förskolan och förskoleklassen är alltför stort. Yrkesprofessionerna, förskollärare, är desamma i båda verksamheterna men präglas av olika synsätt på barns lärande samt hur och när samarbete skulle ske vilket skapade ett slags "vi-och-dom-känsla". Sekretessregler togs upp som en begränsande faktor för överlämnande men vårdnadshavarnas medgivande angavs som en möjlighet för informationsöverlämnandet.

Goda exempel beskrivs där övergångar med tydliga planer, planerade möten mellan pedagoger samt mellan barn och vårdnadshavare ska ske. Även motsatsen där pedagoger i förskolan upplever att deras kunskap om barnen inte är viktig och att pedagogerna inte har inflytande i övergångarna beskrivs. Meningen med övergångarna ska vara ett underlättande i mottagandet av barnen för pedagogerna i förskoleklassen. Grunden för gynnsamma övergångar mellan förskola och förskoleklass är samverkan och samarbete mellan pedagogerna. Informationsutbytet verksamheterna emellan är avgörande för barnens kontinuerliga och långsiktiga lärande (Alatalo et al. 2014).

5.6 Betydelsen av relationer i övergången

I *Starting School: what matters for children, parents and educators?* redogör Dockett och Perry (1999) för barns beredskap och praktiska konsekvenser av att börja skolan. De har i sin intervjustudie om barns övergång i Australien intervjuat 300 barn samt använt sig av frågeformulär till 298 vårdnadshavare och 280 lärare för att få fram deras åsikter. En aspekt som tas upp är betydelsen av relationer i övergången.

Vårdnadshavarna fokuserade på att de ville att deras barn skulle bli accepterade i gruppen och att någon lärde känna barnet som individ. I processen under övergången är vårdnadshavare, personal och barn involverade men alla fokuserar på olika saker vilket är viktigt att beakta. Parterna har olika uppfattningar och förväntningar på vad som är viktigt att utveckla i övergången genom meningsfulla partnerskap. En annan aspekt som tas upp är att det som vuxna sällan fokuserar på är det som av barnen anses vara av vikt, därför är det extra viktigt att barnens röster blir hörda. Överlag visar undersökningen på att det är mycket viktigt att skapa överblick över hela processen, där samtliga parter röster ses som meningsfulla. En helhetssyn där olika aspekter och synpunkter framförs och tas på allvar är att föredra (Dockett & Perry 1999).

5.7 Betydelsen av relationer för lärandet

Commodari (2013) beskriver i sin observationsstudie att barns anknytning har betydelse för lärandet både i nutid och framöver i skolans värld. 152 barn i tre olika Italienska Commodari (2013) beskriver i sin observationsstudie att barns anknytning har betydelse för lärandet både i nutid och framöver i skolans värld. 152 barn i tre olika Italienska förskolor deltog i studien vars syfte var att undersöka barns anknytning till lärarna i förskolan. Lärarnas relationer till barnen studerades för att utröna hur dessa påverkade barnet på individnivå samt hur anknytningen påverkades. Resultatet visade bland annat att den sociala kompetensen och kognitionen samt barnets uppförande gynnas av en trygg anknytning till läraren. Barn som upplever en gemenskap och trygghet med andra får en större plattform för lärande, utveckling, lek och samspel. Detta visar sig vara positivt under en lång tid framöver. Commodari lyfter också fram att en god relation kan vara väldigt viktig för barnets utveckling i ett längre perspektiv. Samtidigt visar Commodari på att för sårbara, utsatta barn är goda relationer nästintill livsavgörande för barnets utveckling. Barn som inte utvecklar en god, trygg relation till någon riskerar att hamna i skymundan och senare i livet få svårigheter i lärandet och utvecklingen.

6 Metod

I följande kapitel redogörs för val av metod, urval, genomförande, bearbetning, analys, trovärdighet, generaliserbarhet och forskningsetiska överväganden.

6.1 Metodval

För att besvara studiens syfte och frågeställningar om hur specialpedagoger och vårdnadshavare upplever övergången mellan förskola och förskoleklass föll valet på att göra en kvalitativ studie. Metoden ansågs lämpa sig bäst då vi ville få fram ett individuellt perspektiv baserat på respondenternas tankar och åsikter om ämnet. I den här studien skedde detta genom intervjuer med specialpedagoger och vårdnadshavare.

Exempel på olika forskningsmetoder inom den kvalitativa forskningen är intervjuer, dokumentationer och observationer (Ahrne & Svensson 2015). Vårt metodval föll på semistrukturerade kvalitativa intervjuer, med en person i taget. Alla respondenter fick samma huvudfrågor. Fördelen med kvalitativa intervjuer ansågs vara möjligheten till att skapa anpassningsbara frågor samt att ställa följdfrågor då vår ambition var att få en djupare förståelse om ämnet. Ytterligare fördel för vår studie var att frågorna kunde anpassas i både form av ordning och situation (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015).

Syftet för den här studien var inte att mäta skattningar eller absoluta sanningar genom exempelvis enkäter som används inom kvantitativ forskning. I en kvantitativ forskning går det att upprepa forskningen flera gånger och även uppnå samma resultat som inte skiljer sig nämnvärt från gång till gång (Bryman 2011). Detta är dock inte möjligt i en kvalitativ forskning då chansen skulle vara liten att kunna kopiera ett socialt sammanhang.

Intervjuer kan ha både styrkor och svagheter. Styrkorna med att använda kvalitativa intervjuer var att på kort tid få tillgång till några personers reflektioner. Fördelen var även att kunna gå fram och tillbaka mellan analys och intervju. En svaghet som beskrivs av Bryman (2011), vid användandet av kvalitativ metod, är att det material som samlas in enbart tolkas av forskaren. Detta kan påverkas av exempelvis forskarens intressen, sympatier och personlighet. En styrka med vår studie var att båda kunde närvara vid alla intervjuer samt att bearbetning, tolkning och analys av materialet och resultatet skedde gemensamt. En annan svaghet som beskrivs, om kvalitativa intervjuer som metod, är tolkningsföreträde av forskaren om vad en utsaga egentligen betyder. För att undvika felaktiga tolkningar var vår ambition att transkribera och göra vår första analys tidigt. Det beskrivs som viktigt att transkribera och göra en första analys snabbt då fältarbetet oftast är under en begränsad tid (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015), vilket stämmer överens med vår studie.

6.2 Urval

Urvalet av respondenter är uppdelade i två kategorier, specialpedagoger och vårdnadshavare. Urvalsgruppen, specialpedagoger, var till en början svåra att tillgå. Förfrågan skickades till ett tiotal specialpedagoger i en mellanstor kommun i södra Sverige vilket endast gav ett positivt svar. Några valde att avstå på grund av arbetssituation, tjänstgöringsgrad, att intervjuerna skulle ske digitalt via Zoom medan några inte svarade alls på förfrågan. Valet föll istället på att kontakta specialpedagoger i samma kommun som vårdnadshavarna där två respondenter specialpedagoger valde att delta, missivbrev (se bilaga A) skickades ut och intervjudatum och tid bestämdes därefter.

I urvalet av respondenter, vårdnadshavare, kontaktades de i en mindre kommun i södra Sverige vilket gav god respons. Ett missivbrev skickades ut (se bilaga B) med gott gensvar och de respondenter som svarade först valdes ut att få delta i studien. Nackdelen med detta var precis som Bryman (2011) beskriver att populationen inte blir representativ men i arbetet var intresset att få fram några vårdnadshavares och specialpedagogers syn på vårdnadshavarnas delaktighet i övergången.

Precis som Bryman (2011) nämner skedde en form av bekvämlighetsurval. För att kunna träffa respondenterna vid intervjutillfällena valdes att utgå från närhetsprincipen.

6.3 Genomförande

Tre specialpedagoger och sex vårdnadshavare intervjuades utifrån deras val av plats och tidpunkt. I och med situationen med pandemin Covid-19 föll valet på digitaliserade intervjuer över antingen Zoom eller Skype, program som möjliggör att ses virtuellt över Internet.

Nackdelen med digitaliserade intervjuer är att intervjun blir mer formell samt kräver mer förberedelse från intervjuarens sida (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015). Detta håller vi inte med om. Då vi ser det som positivt att båda kunde delta under samtliga intervjutillfällen vilket annars inte hade varit möjligt då Folkhälsomyndighetens riktlinjer var att enbart resa om det var absolut nödvändigt. Vår upplevelse var att intervjuerna kändes avslappnade och inte formella. Av oss krävdes inte några extra förberedelser för att kunna genomföra intervjuerna. För respondenterna krävdes dock att de laddat ner nödvändiga appar. Respondenterna uttryckte tillfredställelse om att själva kunna välja plats under intervjuerna. Digitaliserade intervjuer fungerar, enligt Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2015), bäst i de fall intervjuerna behandlar förutbestämda sakförhållanden vilket anses fungera till vår studies syfte och frågeställningar.

6.4 Bearbetning och analys

Nio intervjuer genomfördes digitalt och spelades även in, vilket godkändes av samtliga respondenter. Vi var båda närvarande vid intervjuerna men det var förutbestämt vem som skulle hålla i intervjun samt vem som skulle föra anteckningar. Den digitala inspelningen syftade till att kunna transkribera intervjuerna. Syftet var även att båda skulle ha möjlighet till att lyssna, analysera och tolka resultatet i efterhand.

Transkriberingarna delades upp mellan oss och gjordes i direkt anslutning till intervjuerna. Detta skedde genom att skriva av texten ordagrant vilket var tidsödande men sågs som en fördel då syftet var att lära känna materialet och tolkningsarbetet kunde inledas redan under transkriberingsarbetet (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2015).

Det finns flera olika sätt att bearbeta kvalitativ data på och de som utför studien får själva välja hur data ska tillämpas och bearbetas. Utgångspunkten i vårt analysarbete har varit, precis som Patel och Davidson (2019) beskriver, att utgå från ett kategorisystem. Vi ansåg att denna metod var lämplig då intentionen var att undersöka anknytningens roll i övergången mellan förskola och förskoleklass samt vårdnadshavares delaktighet.

Analysen påbörjades genom att finna företeelser och begrepp i utsagorna som koncentrerades till övergripande rubriker för att sedan färgmarkeras. Materialet bearbetades, kategoriserades, systematiserades och tolkades. Transkriberingarna lästes

igenom många gånger vilket resulterade i att vi kunde skönja mönster i svaren. Kategorier noterades för varje utsaga. Utifrån detta sågs mönster, teman och kategorier vilka sorterades och några slogs samman (Ryen 2004; Trost 2010; Patel & Davidson 2019).

Materialet bearbetades först utifrån specialpedagogernas utsagor. Transkriberingarna lästes igenom var för sig då även sammanfattandet av vad respondenterna sa gjordes med små ord. Utifrån detta kunde vi, när materialet gick igenom gemensamt, se små mönster som kunde kopplas samman med anknytning och vårdnadshavarnas delaktighet. Från början fann vi mönster (9 stycken). Efter detta lästes transkriberingarna igen och ytterligare kategorier upptäcktes. Sammanlagt 18 st. kunde skönjas. Ett dokument öppnades som namngavs uppdelning specialpedagoger. Specialpedagogerna fick varsin färg. Varje utsaga inom de 18 kategorierna räknades ihop, en del kunde sammanfogas och det blev 10 st. kategorier vilka fetstilades. En stjärna gjordes framför de 6 st. som hade allra flest omnämmanden. Materialet fick vila en vecka för att sedan tas fram igen. Vi läste igenom det ytterligare en gång och såg att en vidare sammanfogning kunde utföras.

Samma tillvägagångssätt användes på vårdnadshavarnas svar. Från början fann vi mönster (9 st.). Efter detta lästes transkriberingarna igen och ytterligare kategorier upptäcktes. Sammanlagt 13 st. kunde skönjas. Ett dokument öppnades som namngavs uppdelning vårdnadshavare vilka fick varsin färg. Varje utsaga inom de 13 kategorierna räknades ihop, en del kunde sammanfogas och det blev 6 st. kategorier vilka fetstilades. En stjärna gjordes framför de 4 st. som hade allra flest omnämmanden. Materialet fick vila en vecka för att sedan tas fram igen. Vi läste igenom det ytterligare en gång och såg att en vidare sammanfogning kunde utföras.

En detaljerad analys är att föredra vid kvalitativa undersökningar (Bryman 2011). Materialet har lästs om och om igen. Vår ambition har varit att läsa materialet med nya ögon som om vi inte sett det innan. Det fanns en medvetenhet om att en neutral blick behövdes för att inte favorisera generella utsagor utifrån teoretiska perspektiv vilket även Rennstam och Wästerfors (2015) nämner.

När en bra struktur kunde urskiljas sågs gemensamma drag mellan de olika kategorierna vilket gjorde att ytterligare en gallring med en hopslagning gjordes (Patel & Davidson 2019). Detta resulterade i tre huvudkategorier vilka utifrån specialpedagogerna kategoriserades; trygghet och relationer, information och organisation. Vårdnadshavarnas huvudkategorier blev trygghet och relationer, information och tidigare erfarenheter. Det fanns fler kategorier som kunde bakas in i dessa kategorier för att lättare koppla dem till studiens syfte. En form av reduktion av materialet har använts (Rennstam & Wästerfors 2015) för att slutligen kunna analysera studiens tre valda områden; anknytning, delaktighet och samverkan.

I resultatet används flertalet citat för att tydliggöra respondenternas svar, vilket med fördel kan användas för att synliggöra svarmönster och visa på en större variation eller likhet mellan utsagorna (Patel & Davidson 2019).

6.5 Trovärdighet och generaliserbarhet

Valet av en kvalitativ studie uppkom utifrån att studien utgicks från att ta reda på vilka rutiner det finns om övergången mellan förskola och förskoleklass samt

vårdnadshavares delaktighet och hur övergången fungerade. Valet föll på att låta respondenterna berätta hur de upplevde situationen för att få mer personliga utsagor.

Trovärdighet är speciellt viktigt för kvalitativ forskning, och transparens är en viktig egenskap i arbetet. Det är bättre att vara medveten om eventuella svagheter än att försöka dölja dem (Svensson & Ahrne 2015). Medvetenhet om att generaliserbarheten av resultatet är begränsad finns, då studiens underlag är litet. Endast ett fåtal individer, nio personer deltog i studien.

Det faktum att båda författarna till studien var med vid samtliga intervjutillfällen underlättade transkriberingen. En av oss intervjuade och den andra antecknade intervjusvaren under intervjuens gång. Genom detta jämfördes svaren genom diskussion och argumentation om intervjusvaren överensstämde med varandra vilket ledde till interbedömarreliabiliteten. Det faktum att intervjuerna finns lagrade gör att vi kan återgå till inspelningarna för att försäkra oss om att vi uppfattat allt korrekt (Patel & Davidson 2019).

Det finns en medvetenhet om att våra tolkningar är subjektiva. I möjligaste mån resonerade vi oss fram till gemensam tolkning. Diskussion och analys kunde bearbetas djupare då båda varit lika delaktiga under hela processens gång vilket av oss ses som styrka för studien.

6.6 Forskningsetiska överväganden

Vetenskapsrådets (2017) fyra allmänna huvudkrav; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet har tagits hänsyn till i studien.

I enlighet med informationskravet har respondenterna fått information om studiens syfte samt deltagandets frivillighet via missivbrev (se bilaga A och B).

Genom det andra kravet, samtyckeskravet, har respondenternas informerats om sin rätt till att bestämma över sin medverkan samt rätten att avbryta medverkan när som helst.

Konfidentialitetskravet innebär att respondenterna inte ska kunna identifieras av någon utomstående. Alla som deltog i studien är anonyma, personlig data är avidentifierad. En av oss som utförde studien är yrkesverksam där flera intervjuer gjorts. Ur ett etiskt perspektiv har detta resonerats omkring. Bedömningen blev dock att det är en frivillig studie och samtliga respondenter själva har valt att delta vilket gör att påverkan på intervjusvaren anses försumbara. Respondenterna har informerats om att de närsomhelst under studiens gång kan avbryta sin medverkan utan vidare förklaringar.

Nyttjandekravet uppfylls genom att insamlade data endast har använts i innevarande studiens syfte. Den har behandlats säkert vilket gör att ingen obehörig kan ta del av den. Inga namn på varken kommuner, verksamheter eller respondenter lämnas ut i studien. En del förhållanden i respondenternas utsagor är ändrade för att förhindra identifiering av individ.

7 Resultat

Tre verksamma specialpedagoger och sex vårdnadshavare intervjuades.

Samtliga specialpedagoger har varit involverade i övergångar från förskola till förskoleklass. De har varit verksamma som specialpedagoger mellan 2 och 13 år. Specialpedagogerna är verksamma inom kommunal sektor i kommuner i södra Sverige. Samtliga vårdnadshavare har barn som har gått på förskola och under studien går barnen i förskoleklass vilket gör att vårdnadshavarna varit med under övergången från förskola till förskoleklass. Vårdnadshavarnas barn går på olika skolor i en mindre kommun i södra Sverige. Vårdnadshavarna namnges med fiktiva namn; Alma, Beda, Clara, Doris, Edda och Freja. X väljs att användas som övergripande bildsymbol för om respondenterna nämnt sitt barns namn.

7.1 Resultat specialpedagoger

7.1.1 Trygghet och relationer

Respondenterna beskriver att barn behöver känna trygghet i första hand gentemot vuxna vilka sedan får arbeta för att skapa en god klassgemenskap. De vuxna beskrivs även behöva arbeta för att barnen ska finna kamratrelationer i den nya klassen. Barnets trygghet med vuxna ger bättre förutsättningar att lyckas i lärandet antyder två av respondenterna. Relationer ses som viktiga pusselbitar i övergången mellan förskola och förskoleklass då vissa barn behöver detta mer än andra. En respondent berättar att tillit är viktigt och att "man tänker för att lärandet ska lyckas handlar ju om att man har en relation och relationer skapar man egentligen för att jag ska lära mig och det tror jag gäller både för en liten och för en stor elev."

Alla respondenterna är överens om att anknytning är viktig men hur viktig anknytningen är i olika åldrar varierar i utsagorna. En specialpedagog menar att anknytningen är viktig både för stora och små medan en annan specialpedagog beskriver att anknytningen är viktig även i övergången mellan årskurs 6 och 7.

Ett sätt att inviga trygghet i övergången kan vara att foton tas på förskoleklassens skolgård och verksamhetens samtliga lokaler. Dessa foton skrivs ut och lamineras och finns tillgängliga på avdelningar där blivande förskoleklasselever går. En bok med foton på verksamhetens lokaler skickas hem till varje barn för att skapa en nyfikenhet och trygghet om att börja förskoleklass. Att skapa en positiv atmosfär och förväntan inför att börja förskoleklass är viktigt och att visa barnen att det här kommer att bli bra, trygghet är viktigt. Det ska vara en positiv upplevelse att börja förskoleklass, menar en respondent.

Vikten av att inte generalisera samt att knyta an med personlig relation till barnet beskrivs som något vuxna får jobba aktivt med. Vikten av att observera hur barnet fungerar i sociala sammanhang lyfts fram. En av respondenterna uttrycker "vissa barn behöver man ju bygga mer relationer med än andra inför att man ska börja på en ny enhet." Relationer och social kompetens lyfts fram som viktiga komponenter relaterat till anknytning. Dock säger en av respondenterna "jag tänker nog inte i mitt huvud anknytning, jag tänker mer relationer, hur man betar sig i grupp, hur det sociala samspelet fungerar, det är nog lite mer så jag tänker."

Trygghet och relationer kan även speglas i undervisningen och samtliga respondenter anser att det är viktigt att visa på framgångsfaktorer. Det som fungerade på förskolan ska lyftas fram och fortsätta att arbetas utifrån. Inget barn ska behöva misslyckas. Förskolans roll blir därför att lämna över information som hjälper förskoleklassens lärare att lägga upp undervisningen, en respondent uttrycker att till exempel "om barngruppen har arbetat mycket med fysik och experiment ska förskoleklass ta tillvara på detta."

7.1.2 Information

Informationen mellan dels de olika skolformerna och till vårdnadshavarna lyfts fram. Respondenterna beskriver att det finns en risk att kunskap försvinner i övergångarna och att det är viktigt att överföra information som gagnar och skapar trygghet för barnet i den nya verksamheten. Samtliga nämner öppet hus på fritidshemmet och förskoleklassens lokaler där vårdnadshavare och barn bjuds in för att träffa ny personal och bekanta sig med den nya miljön samt att få väsentlig information inför förskoleklass.

Vid särskilda överlämningar nämns vikten av att förskoleklass delges information om de barn som specialpedagog varit inkopplad på och att informationen skrivs ner. En av respondenterna lyfter att "förskoleklassen är en bro mellan förskolan och skolan" vilket gör att det är viktigt att vara medveten om vad båda verksamheterna arbetar med. Information om särskilda anpassningar får inte tappas bort vid överlämningen menar respondenterna, det är viktigt att ta tillvara på förskolans kunskaper. Respondent ett uttrycker "för det ska inte behöva misslyckas eller det ska inte bli jobbigt bara för att det har gått över till förskoleklass utan det här har funkat bra för mig och det ska funka så."

Två respondenter beskriver särskilda överlämningar som möten mellan elevhälsa, rektorer, personal från förskolan och förskoleklass, en av dessa två respondenter nämner att fritidshemmet är med under dessa särskilda överlämningar. Den tredje respondenten beskriver att de har enskilda möten med samtliga vårdnadshavare inför överlämningsamtalen medan respondent ett och två beskriver att vårdnadshavare bara är med vid särskilda överlämningar. Särskilda överlämningar är en form av dokumentation där elever som av olika skäl kan behöva stöd synliggörs.

Respondent tre beskriver om vikten av information och att vårdnadshavarna ska vara med från början. Även här nämns att fritidspersonalen är med, det handlar om trygghet och säkerhet för barnet, "så man inte talar över huvudet på någon." Vårdnadshavarna får möjlighet att "välja om vad och om dom vill vara med vid överlämningarna där dom kan prata för och om sina barn."

7.1.3 Organisation

Organisationen om hur övergången ser ut beskrivs utförligt av samtliga specialpedagoger. Information om klassindelning skickas ut till vårdnadshavarna runt mars-april. Den tredje respondenten beskriver att förskolans ledning, personal från förskolan och personal från förskoleklass tillsammans hjälps åt att sätta ihop klasserna. Dessa nämnda klasser sätts ihop utifrån kamratrelationer där personalen "utgått från relationer som man tror blir bra för barnen." Två av tre utgår från närhetsprincipen där närheten till hemmet är prioriterad, "först och främst utifrån var de bor" men en av specialpedagogerna menar ändå "om jag skulle se att det här barnet har ett stort behov av att vara med dom här kamraterna så framför jag ju givetvis det."

Samtliga specialpedagoger uppger att det finns en övergångsplan och de nämner att det finns färdiga mallar och riktlinjer för övergångar hos Skolverket. En specialpedagog säger att: "Det är bra att det finns en plan så att man inte missar att göra vissa saker." En annan specialpedagog säger:

Vi försöker följa Skolverkets riktlinjer så mycket som möjligt och Skolverket har ju nu också då jobbat fram blanketter där man kan dokumentera inför övergångar, det man vill skicka med till den nya enheten då och det är första gången vi har med i år nu och det ska bli spännande att se hur det fungerar.

Under vårterminen påbörjas arbetet med övergångar för två av respondenterna medan den tredje berättar att det arbetet startar redan i augusti året innan. Respondenterna beskriver turordningen runt övergångsplanen varav en respondent beskriver att under hösten får rektor för förskoleklass reda på antalet barn som kommer samt information om de barn som specialpedagog är inkopplad på. Kring årsskiftet, berättar samme respondent, att eventuella fysiska förändringar i miljön genomförs i form av exempelvis rullstolsramper, hörslingor osv.

En respondent lyfter att vårdnadshavarna inte har något inflytande i övergångsplanen då ingen tidigare har efterfrågat mer än det som redan görs vid överlämning. Under intervjuens gång nämner respondenten att "vi" kan bli bättre på att fråga och involvera vårdnadshavarna mer än vad som görs i nuläget. Samme respondent lyfter att vårdnadshavarna litar helt på vad lärarna gör men att det är självklart att få med deras aspekt för att "de ska känna sig trygga med att vi gör så här för att det ska bli bäst för barnet". Samtliga respondenter nämner att vårdnadshavarna är de viktigaste samarbetsparterna och poängterar att de känner sitt barn bäst utifrån hemmiljön medan lärarna möter barnen i skolmiljön. Respondenterna trycker på samarbetet mellan hem och skola, där tryggheten i relationsbygget lyfts fram.

Inskolningen kan enligt respondenterna se olika ut, en av respondenterna nämner att en del barn är i behov av inskolning liknande förskolans samt att en del barn behöver längre inskolning, exempel kan vara kortare dagar, att vårdnadshavare kan finnas i rummet bredvid. En respondent menar dock att det är för mycket skola i förskoleklass och att det är viktigt att låta förskolemetodiken gälla.

Två av respondenterna nämner samverkan med fritidshemmen i överlämningen medan en av respondenterna lyfter vikten av att utvidga samarbetet mellan förskola och förskoleklass. En av respondenterna menar att lärare i förskoleklass ska hålla sig ajour om förskolan och menar att "det ska ju ändå vara en utmaning att börja förskoleklass". Slutligen nämner en respondent sin förvåning över hur det kan se så olika ut hur överlämningarna inom samma kommun utformas och genomförs.

7.2 Resultat vårdnadshavare

7.2.1 Trygghet och relationer

Samtliga respondenter lyfter anknytning som viktigt och associerar framförallt på trygghet och relationer med fokus på barn och lärare. Edda uttrycker att det är "viktigt att dom kan känna trygghet, att dom knyter an till någon pedagog." Sätt där trygghet visar sig menar en av respondenterna gestaltar sig genom att läraren ser barnen och det skapas en kontakt redan innan barnet börjar förskoleklass vid t ex hämtning/lämning av

äldre syskon. Beda beskriver: “dom ser individen liksom inte bara ett barn utan dom ser personligheten och hur barnet fungerar” och att barnen känner sig välkomna. Alma poängterar att “ju otryggare barn desto viktigare är det väl så att de känner sig trygga.” Clara beskriver att “man kanske inte riktigt har den anknytningen till barn när dom går i 6:an, 7:an, 8:an, 9:an på samma sätt men är dom 6 år och går i förskoleklass så är det ju väldigt viktigt att dom har en relation.” Edda lyfter att det är “viktigt att barnen blir tryggt med någon vuxen då går ju inläringen bättre och den kan öppna för nya vänner med, anknytning är jätteviktigt känner jag.”

Respondenterna upplever att barnet känner sig tryggt i förskoleklassen med kamrater. Detta gestaltar sig bland annat genom trivsel, barnen pratar om varandra samt att det märks att de gillar varandra. Engagerade pedagoger som skapar förutsättningar för att hitta kompisar, de ser till att barnen respekterar varandra. Barnen lyssnar på pedagogerna och känner sig trygga med varandra. Hemma uttrycks att X har många kompisar, pedagogerna har gjort ett bra jobb i relationsbygget. Beda uttrycker specifikt att det är “personligheten som avger tryggheten.” Både Beda och Edda lyfter vikten av att barnen vill gå till skolan vilket de ser som exempel på trygghet.

Alma framställer att läraren i förskoleklass har skapat trygghet och “ser ju alltid barnen även innan de har börjat.” Det skapas en kontakt. Läraren i förskoleklass har bra erfarenhet och känner av barnen medan Freja menar att anknytning beror på att det är “skillnad från pedagog till pedagog” anknytningen beror på pedagogerna, och vilken pedagog barnet får men också att barnen är olika och om de har lätt att öppna sig. Det sker ingen anknytning när det byts personal hela tiden fortsätter Freja att berätta.

Clara och Freja beskriver sin frustration då det varit situationer i vilka vårdnadshavare och personal inte varit överens om: “Det är ju skitjobbigt eller så när man känner att man inte förstår varandra, att man inte känner att man har en relation, en anknytning. Framförallt för barnens skull men även som förälder liksom.” Freja framhäver att: “Jag som förälder var jättetuff mot pedagogerna. Vi fick jobba jättemycket med att dom skulle bygga relation med X för att lära känna den som är X är liksom.”

Alma och Freja beskriver att de båda har haft kontakt med specialpedagog i samband med övergången för att diskutera barnens behov då de båda barnen fått roller som de enligt vårdnadshavarna vare sig vill ha eller kunnat leva upp till. Alma menar vidare att det är olika viktigt med anknytning då det varierar väldigt mycket beroende på hur barnet är. Freja lyfter att året i förskoleklass varit förkastligt för hennes barn.

7.2.2 Information

Gemensamt för samtliga respondenter är att de inte delgivits någon information om att det finns en särskilt utformad övergångsplan som det utgås från i arbetet mellan förskola och förskoleklass. Samtidigt antar samtliga att det finns en plan. Alma säger att hon vet att förskoleklassläraren varit på besök på förskolan “jag antar att det är en del av övergångsplanen” medan Clara uttrycker:

Hmm, alltså någon typ av plan finns det väl säkert men ingen som jag liksom är delaktig i eller vet om hur den ser ut eller så jag vet ju att de gör någon typ av överlämning och att de träffas och så, så någon typ av plan finns det ju men sen hur den ser ut det vet jag inte.

Ingen av respondenterna känner sig direkt delaktiga i övergången, men de menar ändå att de är så pass delaktiga som de behöver.

Alma, Beda, Clara, Edda och Freja berättar att de fått frågan av förskollärarna på förskolan om det var något särskilt de ville att personalen skulle delge lärarna i förskoleklass. Ingen av respondenterna upplever att förskollärarna på förskolan direkt tog tillvara på vårdnadshavarnas kunskande om sitt barn i övergången, dock ger respondenterna uttryck för att de känner sig nöjda. Dock berättar Freja att de hade ett utvecklingssamtal med förskolläraren på förskolan där det var en öppen fråga om funderingar angående förskoleklass "ingenting att jag gav information inför förskoleklass varken till förskolan eller förskoleklassen." Beda beskriver att de hade samtal på förskolan och hade en diskussion om "vad som skulle gå bra och vad som skulle skötas mer eller vad som skulle tas tillvara på." Edda kände sig inte delaktig mer än att hon visste att de skulle prata om barnet. Personalen frågade om det var något särskilt som dom skulle lyfta fram och det kände hon sig ändå nöjd med. Edda beskriver vidare att pedagogerna i förskoleklass inte har lyft att de tog tillvara på något särskilt utan Edda menar att "dom har ju bildat sig en egen uppfattning." Clara beskriver att de fick frågan av förskolan om de fick berätta det här och det här för barnets skull. Personalen kollade först och Clara ansåg att "dom vet ju vad dom gör." Clara anser att hon kände sig delaktig på det sättet hon känner att hon behöver vara delaktig. Doris anser sig inte insatt i hur planen ser ut men hon vet att barnen hälsar på i skolan under sista terminen i förskolan. "Man fick fråga barnen hemma att aaa har ni hälsat på, hur var det för där var man ju inte med." Doris tycker inte att varken förskolan eller förskoleklass tog tillvara på hennes kunskande om sitt barn.

Då barnet kan hinna mogna under sommaren anser Clara att information som är viktig att delges i övergången är den som hon uttrycker "är absolut nödvändig men att de får sålla lite" så att personalen inte går in med förutfattade meningar. Hon uttrycker att det har varit ovisst och sen information om vilken klass och vilka lärare barnet får, detta är önskvärt att få tidigare så att barnet kan förberedas. Edda lyfter fram att barnets beteende är viktigt att lyftas fram både om barnet är väldigt utåtagerande eller blygt och då inte pressa barnet i början men även hon poängterar att barnet kan mogna över sommaren. Hon beskriver vidare att "allt behöver ju inte komma fram men om det är det här specifika är ju det viktigt" medan Alma menar att det är viktigt att speciella behov delges "om barnen har någon egenskap som behöver tas hänsyn till så att det blir en trygg övergång kan jag tycka." Freja är den enda av vårdnadshavarna som nämner att det är viktigt att det delges information om kunskapsmässigt vart barnen befinner sig i både språk, matematik, motorik och relationer.

Respondenterna uppger att klassen är gjord efter upptagningsområde. Det är inte någon självklarhet att barnet får med sig någon kamrat från förskolan. Hur detta har varit ser väldigt olika ut i respondenternas utsagor. En del av barnen har bara varit med sina gamla kamrater medan andra har skapat nya kontakter. Doris lyfter fram att:

X kom ensam till sin klass, X hade inte med sig en enda kamrat från förskolan, och det var vi lite ah små nervösa för man tyckte aaa varför är det så för det fanns ju andra barn men alla placerades i olika klasser men å andra sidan har X fått jättemånga nya vänner.

Freja lyfter vikten av att det görs medvetna grupperingar och att det tas hänsyn till att det blir rätt kamrater i klasserna, men hon kan inte delge om det gjorts då hon inte vet hur planen var eller hur de tänkte.

En fråga respondenterna fick svara på var om fritidshemspedagogerna varit delaktiga i övergången. Fem av sex respondenter svarade att deras barn går på fritidshem. Alma, Beda och Doris beskriver att fritidshemspedagogerna är delaktiga och fokuserade. Doris berättar även att barnet började på fritidshemmet innan skolan började och att pedagogerna var glada, fokuserade på barnets intressen, var närvarande och skapade trygghet. Edda har inte hört att fritidshemspedagogerna var med på övergången med förskolan, "att dom suttit i något möte känner jag inte till" utan beskriver vidare att barnet "fick bara komma dit på ett sådant där möte liksom eller samtal", "barnet var där en eftermiddag och hade man funderingar då fick man berätta det liksom." Freja yttrar att fritidshemmet inte varit delaktiga i övergången, de var dock med på första informationsmötet och presenterade sig men det var inte de som jobbade sedan. Freja lyfter även att det varit många byten inom personalgruppen på fritidshemmet vilket enligt henne skapat en otrygghet.

7.2.3 Tidigare erfarenheter

Gemensamt för samtliga vårdnadshavare är att de har äldre barn som gått i förskoleklass vilket gör att de har tidigare erfarenhet av övergångar mellan förskola och förskoleklass.

Respondenterna redogör för sina tidigare erfarenheter. Alma beskriver att det är skillnad på barnen men även skillnad på en själv, hon var mycket mer engagerad med första barnet "andra barnet vet man ju, då har man ju koll på läget så där var jag inte alls lika engagerad." Hon berättar vidare att med första barnet sökte hon mer information och följde upp mer hur det hade varit och hur det gick. Alma beskriver att hon "borde gjort med barn nummer två också men jag litade mer på X information än sökte egen. Fast jag hade ju inte riktigt samma kontakt med förskolefröken då heller eftersom hon var sjuk så att det blev lite rörigt i början."

Om övergången nämner Beda att hon kände sig säkrare och bekvämare med andra barnet. Hon påpekar att om det händer något i skolan så följer det med till fritidshemmet och vice versa: "det finns ju en dialog där emellan, jag tycker det funkar bra" medan Edda beskriver att "vi får inte den här dagliga kontakten." Hon påtalar att hon vet ju att dom hör av sig om det är något speciellt "annars tänker vi ju att det är bra men jag tycker ändå att vi vill veta mer vad händer under veckan för X berättar ju inte så mycket själv". Hon efterfrågar också att få mer hembrev, nu får de bara varannan månad men hon tycker det är viktigt då de träffar ju inte läraren, antingen hämtas barnet på fritidshemmet eller går hem med äldre syskon.

Clara framställer att hon var lite mer orolig med första barnet men kände trygghet när barn nummer två skulle börja på "exakt samma ställe, samma klassrum, samma pedagoger ah det var lättare liksom." Clara uttrycker "man visste vad man fick." Vidare åskådliggör Clara att personalen på förskolan och vårdnadshavarna har "haft olika bild på hur våra barn varit", vilket gör att de krockat i vissa delar men Clara säger att de alltid har sagt "dom känner ju våra barn i den situationen bäst." Som vårdnadshavare känner hon inte att förskolan tog tillvara på hennes kunskande om sitt barn: "Jag tycker väl inte att dom var jätte, dom lyssnade väl inte jättemycket kan jag tycka." Hon beskriver vidare att dom kanske lyssnade men det var inte så att hon kände att dom tog tillvara på det speciellt mycket. Med förskoleklass har Clara kunnat kommunicera på ett annat sätt, personalen har varit mer inlyssnande och villiga att samarbeta vilket beskrivs genom "hur gör ni med det här hemma, är det något vi kan liksom testa här." Samtidigt

beskriver hon mindre krav på förskolan “det var mer en förvaring när jag jobba”, hon hade inga mer krav än att de skulle ta hand om barnet.

Doris anser sig själv vara mer lugn andra gången, hon hade hört gott om skolan barnet skulle börja på så “jag var helt säker på från början att det här kommer bli jättebra och visst kom X själv från förskolan men jag försökte ändå på något vis se det som positivt då X säkert får nya vänner.” Doris förklarar att hon hade mer oro om äldre syskon som gått på annan större skola.

Edda kände trygghet då det var samma upplägg på övergången som med hennes tidigare barn, hon visste vad hon kunde förvänta sig och kände nöjd och tillfreds med det.

Freja upplevde stor skillnad mellan första och andra övergången då som hon beskriver det en ”lite negativ första upplevelse”, hon gick med oroliga ögon, men oron släppte, när hon kände att det inte blev samma upplevelse “jag kunde lugna mig andra gången när jag såg att det flöt på.”

Sammanfattningsvis visar vårdnadshavarnas tidigare erfarenheter på att de känner sig tryggare vid övergången av det andra barnet. Erfarenheten gestaltas utifrån trygghet och relationer utifrån vårdnadshavarnas perspektiv där återigen anknytning nämns som en betydelsefull faktor i övergången mellan förskola och förskoleklass.

8 Analys

8.1 Anknytning

I denna kvalitativa studie framkommer att anknytning genomsyrar resultatet men nämns inte med ordval anknytning utan beskrivs synonymt med trygghet och relationer.

Både specialpedagoger och vårdnadshavare drar paralleller att barn behöver känna trygghet gentemot vuxna. Bowlby (2010) fokuserar på det lilla barnets anknytning till den trygga basen. Han talar även om barns behov att känna trygghet gentemot vuxna framförallt vårdnadshavare och även omsorgspersoner (se också Grina 2015). Detta ställs i relation till Ackesjö (2016) och Broberg et al. (2012) vilka visar på vikten av kamratrelationer och att en vi-känsla behövs för att de äldre barnen ska känna trygghet (se också Woodhead 2005, Ihrskog 2006; Williams 2006; Brandtzæg et al. 2016).

I granskningen av resultatet framkommer att specialpedagogerna och vårdnadshavarna talar om relationen mellan barn och lärare där fokus ligger på trygghet och tillit. Respondenterna beskriver att relationen är något som måste arbetas aktivt med ifrån den vuxnas sida, vilket Fonagy (2006) och Wennerberg (2013) ger stöd åt genom sina beskrivningar av känslomässiga relationer mellan barn och vuxna. Ur anknytningssynpunkt kan även detta ställas i kontrast till vikten av kamratrelationer för barn i 6 års ålder.

Studiens resultat visar på att närhetsprincipen utgås ifrån i två verksamheter i sammanställandet av förskoleklasser. Begreppet kamraterrelationer inom anknytningen kan tänkas få stå tillbaka i den här delen av övergången. De anknytningsrelationer barnen har sedan förskolan bryts av och barnen förväntas anpassa sig till en annan verksamhet. Specialpedagogerna från de verksamheterna där närhetsprincipen råder beskriver att anknytningen till vuxna är viktig och att det sedan är deras ansvar att skapa förutsättningar för att barnen ska finna kamrater. Detta kan tolkas som en positivt då fokus skulle kunna ligga på att skapa den tillhörighet och vi-känsla i förskoleklassen som Ihrskog (2006) och Williams (2006) påtalar. En annan tolkning av resultatet skulle kunna vara mer spekulativ då bevarandet av kamratrelationer från förskolan inte tas hänsyn till och den sociala förlust som Ackesjö (2015) påtalar sker.

Specialpedagogen ifrån den verksamhet som inte utgår från närhetsprincipen beskriver istället vikten av att barnens kamratrelationer bibehålls i övergången till förskoleklass. Här beskriver specialpedagogen att förskoleklasser utformas baserat på vilka kamrater som barnen har haft tidigare på förskolan. Vikten av att låta barnen få med sig goda kamratrelationer i övergången poängteras av specialpedagogen vilket skulle kunna ställas i relation till vad Ackesjö (2015) beskriver angående vikten av att bevara kamratrelationer för trygghetsskapande.

Vårdnadshavarna i vår studie beskriver sin upplevelse av övergången i verksamheter där närhetsprincipen råder. De ställer sig kritiska till denna princip då deras barn kan hamna ensamma i förskoleklassen. Kritiken riktar sig mot att verksamheterna ignorerar barnens tidigare kamratrelationer men kanske även grundar sig på en oro. En oro hos vårdnadshavarna som eventuellt handlar om en rädsla för att deras barn ska förlora sin trygghet, den anknytningsrelation de byggt upp samt rubbning av den stabila grund som de haft i den sociala gemenskapen. Oron kanske även handlar om att deras barn inte komma finna nya kamratrelationer och därmed inte trygghet, barnet kanske kommer att bli utanför då det inte är en självklarhet att barnet får med sig någon kamrat från

förskolan. Vårdnadshavarna beskriver att de skulle föredra att kamratrelationer tas hänsyn till i övergången. Här synliggörs möjligen en orosfaktor likt den som Ackesjö (2016) beskriver angående sociala förluster där barnen i vissa fall förväntas anpassa sig i sociala gemenskaper utan tidigare kända kamrater.

Specialpedagogerna tänker vid en första anblick av resultatet mycket på trygghet och relationer mellan barn och lärare när det gäller anknytning. I en djupare analys av detta tenderar de specialpedagoger inom verksamheter med närhetsprincipen att lägga fokus på en nystart av anknytningsrelationer. Anknytningen får stå tillbaka gentemot närhetsprincipen vilken till synes får arbetas med vid terminens start istället för innan starten. I verksamheten där närhetsprincipen inte råder är arbetet med anknytning med tidigt i övergångsprocessen. Det verkar finnas en bakomliggande medvetenhet hos specialpedagogerna om vikten av anknytning men andra aspekter kommer i vägen såsom närhetsprincipen.

I granskningen av resultatet ser vi att anknytning är viktigt och att det relationella perspektivet lyser igenom då åtgärder som sätts in i miljön utgår från elevernas behov. Detta till trots så lägger specialpedagogerna mer vikt till trygghet och relationer mer än att de identifierar anknytningsmönster.

8.2 Delaktighet

I resultatet av undersökningen framkommer att specialpedagogerna lutar sig mot det faktum att vårdnadshavarna varken ifrågasätter rutiner, närhetsprincipen eller mer delaktighet om övergången. Specialpedagogerna beskriver en tro om att vårdnadshavarna är nöjda. En tolkning av detta skulle kunna visa på att vårdnadshavarna egentligen inte är nöjda, avsaknaden av ifrågasättandet skulle kunna böttna i en brist på förtroende och tillit gentemot verksamheterna. Vårdnadshavarna beskriver frustration över att inte bli lyssnade på eller tagna på allvar när det gäller deras kunskap om sitt barn. Här lyfts ifrågasättande och oenighet mellan främst förskolepersonal och vårdnadshavarna. Ytterligare tolkning av resultatet visar på tidigare negativa upplevelser vilka beskrivs av en del vårdnadshavare. Dessa upplevelser präglar känslan av oro inför övergången för nästa barn detta kan liknas med det som Brandtzæg et al. (2016) beskriver om rädsla och tidigare negativa erfarenheter. En annan tolkning skulle kunna vara att vårdnadshavarna är nöjda med övergångsprocessen och vet om rätten till delaktighet men väljer att inte utnyttja den.

Analysen visar på en enighet hos specialpedagogerna gällande att vårdnadshavarna är de som känner sitt barn allra bäst. Delaktigheten här skulle kunna tolkas som en vilja från specialpedagogernas sida att ge vårdnadshavarna upplevelsen av att vara delaktiga. Vidare visas ifrån specialpedagogernas sida en medvetenhet om att vårdnadshavare besitter kunskap om barnet i andra miljöer än skolverksamheten. Denna kunskap kan ligga till grund för ett samarbete mellan skolformerna och hemmet. Detta till trots beskriver vårdnadshavarna, i vår studie, situationer där deras syn på barnet har skiljts sig mer eller mindre markant gentemot den syn som lärarna besitter. En tolkning av detta skulle kunna vara lärarnas brist på förtroende gentemot vårdnadshavarna och bristande tro på att den kunskap de sitter inne med skulle gagna verksamheten.

Framgångsfaktorer som lyser igenom i resultatet är en ambition om skapandet av förtroende och gott samarbete mellan hem och skolväsendet. Underliggande faktorer som framkommit i resultatet pekar på en önskan att samtliga parter behöver vara

involverade i övergången. Denna ambition ska gälla i samtliga skolformer vilket lyfts fram av bland annat av Edfelt (2015) och Lundberg (2019).

Kommunikation och information är enligt oss aspekter av delaktighet. I resultatet lyfts det fram situationer där kommunikationen varit bristfällig samt att en del information ej har delgetts förskoleklassens lärare. En tolkning skulle kunna vara att det är den information som vårdnadshavarna delgett inte kommit fram. I resultatet beskriver vårdnadshavare att de ej blivit lyssnade på då information verkar ha försvunnit. I en djupare analys av det specialpedagogerna säger kan en verklighet skönjas där samtliga beskriver en organisation där informationsutbyte och kunskap försvinner i övergångsarbetet. Denna förlust av kommunikation och information som specialpedagogerna beskriver verkar ses som något negativt som de inte vill ska förekomma. Kommunikationens vikt synliggörs därmed i analysen av resultatet och detta kan sättas i relation till det Niss (2017) framhäver apropå hur bemötande och kommunikation mellan lärare och vårdnadshavare kan spela en avgörande roll för känslan av delaktighet.

Resultatet visar även på en ambition hos specialpedagogerna om att förhindra kunskapssvinnet. Användandet av Skolverkets färdiga mallar nämns som en åtgärd i övergångsarbetet. De beskriver att vårdnadshavarna får möjlighet att vara delaktiga i övergången med hjälp av mallarna där vårdnadshavarna får chansen att berätta om sina barn. Vår tolkning blir således att dessa mallar ger en chans till ökad delaktighet genom kommunikation och information. I vår studie, av vårdnadshavarnas svar att döma, visar det sig att mallarna inte är något som delgetts dem. Detta är spekulativt då en tolkning kan vara att vårdnadshavarnas information inte når fram till förskoleklass.

I undersökningen visar det sig att vårdnadshavarna anser att förskolans personal borde lyssnat mer under avslutningssamtalet och tagit tillvara på vårdnadshavarnas kunskap om sina barn. Detta överensstämmer med det Andersson (2004) lyfter fram i form av lärares förståelse angående vårdnadshavares innesittande av kunskap. Lutz (2013) och Lumholdt (2015) menar att det skulle vara av godo att utgå från ett enhetligt system för att både tydliggöra och trygga vårdnadshavarna men även övriga aktörer vad som gäller i övergången. För att inte hamna i diskussioner om vad som ska tas upp eller ej finns tydliga planer att utgå från (se Skolverket 2020). Detta kan underlätta arbetet om delaktighet och samtal mellan vårdnadshavare och personal, vilket Andersson (2004) och Lumholdt (2015) beskriver, då det kan vara svårt att lyfta viss känslig information.

8.3 Samverkan

Det blir synligt i resultatet att specialpedagogerna upplever övergången mellan förskola och förskoleklass som välfungerande vilket tyder på ett visst mått av samverkan. Samtliga specialpedagoger beskriver utförligt om hur organisationen angående övergången ser ut. En tolkning av resultatet visar på att specialpedagogerna fokuserar på professionernas samverkan inom den egna organisationen. Spekulativt från vår sida är att vårdnadshavarna kan komma att glömmas bort i en organisation där samverkan är något som sker mellan professionerna. Risken finns att det blir en inbördes och utestängande samverkan. Enligt oss skulle detta kunna förhindras genom aktivt användande av de färdiga mallar som finns att utgå ifrån (se Skolverket 2020). En specialpedagog beskriver dock en samverkan som utgår från tidigt kommunikation där olika professioner och vårdnadshavare är med i övergångsprocessen redan från start. Vid vår tolkning av detta kan vikten av respekt och tillit för varandras kompetenser

skönjas. Specialpedagogens förvåning över hur tillvägagångssättet av samverkan kan se så olika även fast det sker inom samma kommun delas av oss.

I övergångsplanen ska fritidshemmen vara involverade samt att det ska ske samverkan mellan skolformerna i överlämningsarbetet. Specialpedagogerna i studien nämner att samverkan med fritidshemmen sker men ger ingen djupare förklaring om tillvägagångssättet. Vårdnadshavarna beskriver att fritidshemmen är delaktiga i övergångsarbetet med barnen men beskriver att fritidshemspedagogerna nog inte varit involverade i något möte med förskola och förskoleklass. Utifrån specialpedagogernas utsagor kan det tolkas som att en samverkan sker mellan de tre skolformerna men då ingen grundligare förklaring ges går det enbart att spekulera om denna samverkan är fungerande eller inte. Vid analys av vårdnadshavarnas utsagor kan det spekuleras om att det inte sker någon samverkan mellan skolformerna. Samtidigt behöver det finnas i åtanke att vårdnadshavarna tidigare nämnt att de inte känt sig involverade i övergångsprocessen och därför kan skolformerna ha mötts utan vårdnadshavarnas vetskap. Vid ytterligare granskning av resultatet ses då en utvecklingspotential att precis som Karlsson (2020) utveckla en god samverkan mellan skolformerna och vårdnadshavarna, där alla involverade är med i processen och får vetskap och delges information om möten.

Det finns riktlinjer som säger att det bör finnas rutiner och samarbetsformer (Skolverket 2014; Skolverket 2020) vilka specialpedagogerna är väl medvetna om och beskriver noggrant hur dessa kan användas. Riktlinjerna är något som specialpedagogerna nämner att de försöker att följa samt att färdiga mallar finns att använda i övergångsprocessen. Det anses av specialpedagogerna vara positivt att de här mallarna finns så att inte information försvinner, en specialpedagog nämner att det är första gången de ska använda dessa i verksamheten. I vår undersökning visar det sig att kommunerna själva väljer hur utformandet kring övergången ser ut. Alatalo et al. (2014) framhäver att enhetliga riktlinjer om övergången saknas vilket ställs i relation till Jakobsson och Lundgren (2013) vilka understryker att skolan ska kunna ge alla elever likvärdiga förutsättningar till lärande och utveckling. En spekulation från vår sida blir att mallarna ses som ett verktyg för att säkerhetsställa att kommunikationen mellan professioner och vårdnadshavare finns med och inte försvinner i övergångsprocessen. Mallarna skulle kunna användas som en del i samverkan där tillit och respekt för varandras kompetenser garanteras.

Granskningen av resultatet visar på en medvetenhet hos specialpedagogerna om att samverkan mellan förskola och förskoleklass behöver utvidgas. Specifikt vad som behöver utvidgas i samverkan mellan förskola och förskoleklass beskrivs inte närmare av specialpedagogerna. En spekulation från vår sida är att det kanske saknas tillit mellan förskollärare och förskoleklasslärare, detta kanske är något specialpedagogerna har uppmärksammat i sina verksamheter. Ur samverkanssynpunkt behöver det finnas en samsyn och kommunikation mellan skolformerna, kanske är det så att det är dialogen mellan professionerna som behöver utvidgas. En annan tolkning kan vara att det finns en fungerande samverkan men att denna kan utvecklas och bli ännu bättre.

9 Diskussion

I följande kapitel redogörs för resultatdiskussion följt av metoddiskussion.

9.1 Resultatdiskussion

Analysen och resultatet av intervjuerna visar på att övergången mellan förskola och förskoleklass kan ta sig an på olika sätt. Skolverket (2020) beskriver vad som *bör* tänkas på vad gäller samverkan och rutiner i övergången. Läroplanerna lyfter vad som *ska* göras men vårt resultat är i samklang med Alatalo et al. (2014) vilka säger att det inte finns några nationella riktlinjer för hur övergången ska genomföras. Under studiens gång har våra reflektioner cirkulerat om ordens betydelse. *Bör* anses av oss vara ett förslag på vad som skulle kunna göras medan *ska* är ett faktum. Konsekvenser utifrån vårt resultat skulle kunna vara att det sker fria tolkningar av ordens innebörd. Ordet *bör* gör att övergångar tenderar att se olika ut även inom samma kommun. Om alla följde de riktlinjer som finns och utgick från de färdiga mallar som finns att tillgå skulle övergången te sig mer likvärdig. Samtidigt kanske Skolverket vill ge möjlighet till flexibla lösningar utifrån verksamheternas förutsättningar och därför används ordet *bör* istället för *ska*. Dock finns inte samma möjlighet till tolkningsföreträde i läroplanerna där det tydligt står vad som ska göras omkring samverkan.

Överlag upplever specialpedagogerna i studien att övergången fungerar bra och att Skolverkets stödmaterial har varit till stor hjälp. Noterbart för vårt resultat är att samtliga specialpedagoger uppger att det finns en övergångsplan men samtidigt har ingen av vårdnadshavarna delgetts den eller vet om att den finns. Detta ställer vi oss frågande till då specialpedagogerna flera gånger under intervjuerna lyfter fram vårdnadshavarna som jätteviktiga. Det vi inte kan utröna är i vilket sammanhang vårdnadshavarna anses viktiga.

Flertalet vårdnadshavare beskriver att de inte varit delaktiga i övergången från förskola till förskoleklass. Utifrån studiens resultat kan frustration skönjas gentemot samarbetet mellan vårdnadshavare och framförallt förskola där vårdnadshavarna upplever sig inte blivit lyssnade på. Missnöje angående olika bilder av barnet i hem- och skolmiljö tas upp även misslyckande av relationsbygge lärare - elev där en av vårdnadshavarna tycker att barnets år i förskoleklass varit förkastligt. Noterbart är att vi i analysen av intervjuerna kan skönja ett bakomliggande missnöje gentemot något som inte riktigt lyfts fram trots följdfrågor. Förskolan får sina törnar genom att benämnas som förvaringsplats medan förskoleklass uttrycks mer på allvar, nu är det på riktigt. Vi kan skönja en viss likhet mellan vad Lundqvist et al. (2018) kom fram till i sitt projekt där missnöje hos vårdnadshavarna lyfts fram. Utifrån detta ser vi vikten av att personal inom skolformerna lyssnar och tar till sig vårdnadshavarnas oro på allvar.

Vårt resultat från studien visar att det försvinner en del information och kunskap i övergången vilket Besi och Sakellariou (2019) menar skulle kunna minimeras om vårdnadshavarna får vara aktivt involverade i processen. Resultatet av studien visar på vikten av att vårdnadshavarna är med från början i övergången vilket även Lumholdt (2015) förespråkar. Både Eriksson (2008) och Broberg et al. (2012) förordar gott samarbete och förtroende mellan hem och skola. Kritik inom informationsutbytet mellan hem och skola gestaltar sig i vår studie genom att vårdnadshavarna önskar tidigare och mer information om klassindelning, lärare samt hur övergången kommer gå till. Å andra sidan säger specialpedagogerna att vårdnadshavarna inte efterfrågar

informationen eller kan det vara likt vad Lundberg (2019) menar att vårdnadshavarnas kompetens ignoreras av omgivningen.

Utifrån studiens syfte som är att undersöka anknytningens roll i övergången mellan förskola och förskoleklass samt vårdnadshavares delaktighet kan vi sammanfattningsvis lyfta fram att anknytning har en betydande men undermedveten roll. Vårdnadshavarna i studien visar mer på kunskap om anknytning än specialpedagogerna. En möjlig orsak till detta skulle kunna vara att anknytning är så självklar för specialpedagogerna att de inte ens reflekterar över det. Vilket dock sätts i motsättning till att specialpedagogerna inte verkar så bekanta med olika anknytningsmönster utan resultatet pekar mer åt det sociokulturella perspektivet där lärandet sker i relation med andra.

I övergången erbjuds vårdnadshavarna avslutningssamtal från förskolan. En öppen fråga ställs om huruvida det är något de vill ta upp, fråga eller informera om sitt barn. Här är det viktigt att, precis som Gren (2007) menar, ha i åtanke att alla vårdnadshavare kanske inte vet vad de kan fråga eller efterfråga. Vårdnadshavarna i vår studie anser dock att det vore önskvärt om förskolan var mer inlyssnande och tog tillvara på deras egen kunskap. Detta anser vi rimmar dåligt gentemot att de valt att inte ge information trots förfrågan från förskolans personal under avslutningssamtal. Till viss del bekräftar Andersson (2004) vårt resultat genom att det förekommer situationer då vårdnadshavare känner att personalen hört vad de sagt men inte lyssnat. Handlar det om en ovisshet och osäkerhet om vad som förväntas av vårdnadshavarna, kan det vara så att tydligare rutiner krävs. Resultatet i studien visar att vårdnadshavare och personal kan ha olika syn på barnet vilket även Markström och Simonsson (2018) påvisar. De menar att relationen kan ha en avgörande roll för interaktionen. Att inte ha samma syn på barnet beskrivs i vårt resultat som mycket krävande och tidsödande enligt vårdnadshavarna.

Övergripande i studien ses att trygghet och relationer, som beskrivs synonymt, generellt spelar en viktig roll i övergången. Studiens resultat syftar till att sammanställandet av klasser främst utgår från närhetsprincipen istället för kamratrelationer som enbart prioriteras av en verksamhet enligt specialpedagogernas utsagor. Flera vårdnadshavare beskriver att de inte är delaktiga i utformandet av klasserna och detta är något de ifrågasätter och inte känner sig tillfreds med. Hur klassindelningen sker ser olika ut. Dockett och Perry (1999) menar att meningsfulla partnerskap och involvering är viktigt att utgå ifrån i processen. Studiens resultat visar dock på missnöje och kritik gentemot närhetsprincipen utifrån vårdnadshavarna.

Något som är spekulativt är att vårdnadshavarna inte känner sig delaktiga men å andra sidan uttrycker de att de är så pass delaktiga som de behöver vara. Specialpedagogerna påpekar vikten av att ta hänsyn till att vårdnadshavarna känner sina barn allra bäst vilket även Eriksson (2008), Broberg et al. (2012) och Lundberg (2019) poängterar. Är vårdnadshavarna delaktiga inger det en trygghet för både eleven och dem själva. Vikten av kommunikation framhålls av Skolverket (2014) och Lumholdt (2015) som trycker på framgångsfaktorer om överlämningar.

Anknytningens betydelse genom kamratrelationer ses som viktigt (se Broberg et al. 2012; Ackesjö 2015; Ackesjö 2016; Brandtzæg et al. 2016) men då det bara utgår från folkbokföringsregistret är det omöjligt att tillgodose anknytningens värde. Att enbart utgå från närhetsprincipen ställer vi oss därför tvivlande till och frågar oss om det handlar om ett bekvämlighetstänk vid utformandet av klasserna.

Inskolningen till förskoleklass utgår från elevens behov vilket gör att den kan se olika ut visar vår undersökning. Persson (2013) beskriver att anpassningar kan sättas in i lärmiljön där miljön anpassas efter elevens behov vilket blir en specialpedagogisk åtgärd. Resultat av studien visar även på samarbetet med fritidshemmen men även vikten av att utvidga samarbetet där emellan.

Vårdnadshavarna ser fritidshemspedagogerna som delaktiga omkring deras barn men inte delaktiga i övergången. Vilket inte stämmer överens med specialpedagogerna vilka menar att fritidshemmen är involverade i övergången. Vikten av att involvera fritidshemmen och utveckla ett gott samarbete mellan verksamheten och vårdnadshavarna lyfts fram av Karlsson (2020).

Resultatet visar på att samtliga vårdnadshavare har tidigare erfarenheter av övergången mellan förskola och förskoleklass då samtliga har barn som tidigare gått i verksamheten. Allt känns lättare, bättre, tryggare då de vetat vad de kunnat förvänta sig. Även om negativa upplevelser erfarits om barn som inte kommit till sin rätt har anknytning och relationens betydelse spelat roll. Att vårdnadshavarna har kunnat känna förtroende för personalen i förskoleklass har spelat stor roll både för barnet och för vårdnadshavaren själv vilket Åberg och Lenz Taguchi (2018) belyser genom vikten av en grogrund för förtroende. Av resultatet att döma är vårdnadshavarna kritiska men lugna. Resultatet visar på att det inte finns någon enighet om hur övergången ska se ut. Vi anser att om vårdnadshavarna i studien varit förstagångsvårdnadshavare, hade risken eventuellt funnits att de varit mer oroliga. Vi kan skönja en trygghet och säkerhet hos vårdnadshavarna då de varit med om övergången tidigare. Ackesjö (2018) menar dock att för att kunna stötta sitt barn och förbereda sig själva inför övergången behövs förberedelse för möjlighet till en trygg och bra övergång för alla inblandade.

9.2 Metoddiskussion

Valet av att intervjua både specialpedagoger och vårdnadshavare berodde på att vi ville få fram specialpedagogernas erfarenheter av hur övergången mellan förskola och förskoleklass fungerade. Även vårdnadshavarnas syn på hur det praktiskt fungerade i verkligheten ville tas reda på. Istället för att intervjua specialpedagoger kunde valet fallit på att intervjua förskollärare i förskoleklass men då vi utbildar oss till specialpedagoger föll det sig naturligt att gå på den valda yrkeskategorin. Då empirin är insamlad utifrån både specialpedagoger och vårdnadshavare anses trovärdigheten på studien öka. Genom att intervjua specialpedagoger har vi fått tillgång till deras yrkeskompetens inom området. Genom att intervjua vårdnadshavare har vi fått tillgång till deras upplevelser och erfarenheter om övergången.

Ur ett specialpedagogiskt perspektiv var studiens utgångspunkt och resultat betydelsefullt då det utgår från både specialpedagoger och vårdnadshavare och deras perspektiv. Att studien utgår från vårdnadshavares perspektiv är av stor vikt då det precis som i inledningen nämns att föräldrasamverkan har en lagstadgad ställning i Sverige.

Studien som gjorts har relevans för lärare i förskola och förskoleklass, barn- och elevhälsa samt rektorer då den visade på vårdnadshavares syn på anknytning, delaktighet och samverkan. Studien var liten, då endast tre specialpedagoger och sex vårdnadshavare intervjuades vilket gjorde att inga generella slutsatser kunde dras.

Vidare forskning skulle kunna vara hur pedagoger i både förskolan och förskoleklass ser på vårdnadshavarnas delaktighet. En annan infallsvinkel vore att intervjua vårdnadshavare vars första barn börjat förskoleklass. Det skulle även vara intressant att intervjua både kvinnor och män för att se om synen på övergångar skiljer sig utifrån genusperspektivet. För att få en större mängd data att arbeta med skulle en kvantitativ studie med enkäter vara ett alternativ.

10 Specialpedagogiska implikationer

Potentiella negativa specialpedagogiska implikationer vi ser med utgångspunkt i vår studie utifrån specialpedagogernas utsagor är att närhetsprincipen tenderar att ta överhanden i övergången och att anknytningen får stå tillbaka. Detta skulle kunna resultera i att tryggheten rubbas för eleverna. På förskolan kan de ha funnit sunda anknytningsrelationer till vuxna och kamrater. Dessa relationer går förlorade när eleven byter skolform och varken vuxna eller kamrater följer med. I både ett kortsiktigt och långsiktigt perspektiv kan detta kanske leda till stress, oro och ångest.

Vårdnadshavarna å andra sidan uttrycker ett missnöje gentemot närhetsprincipen men de framhäver inte sina åsikter vilket gör att specialpedagogerna går i tron om att vårdnadshavarna är nöjda. Under arbetets gång har vi i media uppmärksammat att det ibland finns en het och infekterad debatt om närhetsprincipens varande som vi inte var så medvetna om, kanske då detta mest uppmärksammas i större städer. En annan potentiell negativ implikation är att vårdnadshavarna tenderar att ignorera övergången för andra barnet, engagemanget är inte lika stort. För eleven skulle detta kunna ge negativa konsekvenser då värdefull information kan försummas. Vårdnadshavaren skulle kunna känna att de redan varit med om en övergång och därför tacka nej eller inte delta till fullo i avslutningssamtal på förskolan. Eleven kan då riskera att inte få tillräckligt med uppmärksamhet och viktig information kan försvinna i övergången.

Potentiella positiva specialpedagogiska implikationer som framkommit i vår studie är att det relationella perspektivet råder. Vilket i sin tur kan ge goda förutsättningar för barn och elever iform av exempelvis tidiga insatser i lärandemiljön. Fokuseringen ligger på att förändra i miljön istället för att belasta barnet. Samtliga respondenter, specialpedagoger och vårdnadshavare, är måna om att det ska vara tryggt för barnen. I övergången mellan förskola och förskoleklass kan en trygg start generera i nyfikenheten att våga utforska den nya skolformen. För eleven kan en trygg skolgång resultera i studiero, skapa en god självkänsla, känna en inre motivation till lärande och våga utforska och träffa nya kamrater samt ifrågasätta utbildningen. Trygghet och relation ställs i perspektiv till anknytning. Samsyn och ett gemensamt förhållningssätt ses som framgångsfaktorer vilket spelar en stor roll i övergången. Att lärare och specialpedagoger görs medvetna om anknytningens betydelse är viktigt för att skapa en grundtrygghet. Detta skulle potentiellt kunna vara till stöd för alla elever men kanske framförallt för de elever med otrygg anknytningsrelation. Här kan tecken som ibland feltolkas som exempelvis Neuropsykiatriska funktionsvariationer kunna upptäckas på tidigt stadium. Tidiga insatser och kunskap hos pedagogerna samt främjande och förebyggande åtgärder kan vara avgörande för elevens välmående och skolgång. både för barnen och deras vårdnadshavare, redan från förskola och sedan vidare upp i utbildningsväsendet vilket är en viktig länk i kedjan.

11 Referenser

- Ackesjö, Helena (2011). *Förskoleklassen - en ö eller en bro mellan skola och förskola?* Stockholm: Liber.
- Ackesjö, Helena (2015). Den komplexa väven: Att organisera för barns övergångar till och från förskoleklass. *Tidsskrift för nordisk barnehageforskning*. 11. ss. 1–16.
- Ackesjö, Helena (2016). *Övergångar mellan skolformer - kontinuitet och progression från förskola och skola*. Stockholm: Liber.
- Ackesjö, Helena (2018). Skolförberedda barn - barnförberedd skola? *Tidsskrift för Evaluering i Praksis*. Cebra Stripen. nr 23. sep 18. ss. 4–13.
- Ahlberg, Ann (2009). *Specialpedagogisk forskning. En mångfasetterad utmaning*. Lund: Studentlitteratur.
- Ahrne, Göran och Svensson, Peter (2015). Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen. I: Ahrne, Göran och Svensson, Peter (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, ss. 8–16.
- Alatalo, Tarja, Meier, Joanna och Frank, Elisabeth (2014). Överlämningar från förskola och förskoleklass. *Forskning om undervisning och lärande*. Nr 13. ss. 30–52.
- Alfakir, Nabila (2010). *Föräldrasamverkan i förändring - handbok för pedagoger*. Stockholm: Liber.
- Andersson, Inga (2004). *Lyssna på föräldrarna. Om mötet mellan hem och skola*. Stockholm: HLS förlag.
- Besi, Marina och Sakellariou, Maria (2019). Factors associated with the successful transition to primary school. *European Journal of Education Studies*. Volume 5. ss. 64–75.
- Bowlby, John (2010). *En trygg bas - Kliniska tillämpningar av anknytningsteorin*. 2:a red. Stockholm: Natur & Kultur.
- Brandtzæg, Ida, Torsteinson, Stig och Øiestad, Guro (2016). *Se barnet inifrån - att arbeta med anknytning i förskolan*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Broberg, Anders, Granqvist, Pehr, Ivarsson, Tord och Risholm Mothander, Pia (2006). *Anknytningsteori. Betydelsen av nära och känslomässiga relationer*. Falkenberg: Natur & Kultur.
- Broberg, Anders, Broberg, Malin och Hagström, Birthe (2012). *Anknytning i förskolan. Vikten av trygghet för lek och lärande*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Broström, Stig (2002). Communication and continuity in the transition from kindergarten to school. I: Fabian, Hilary och Dunlop, Aline-Wendy, red. *Transitions in the early years: debating continuity and progression for young children in early education*. London: Routledge/Falmer, ss. 52–63.

- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.
- Carlsson Kendall, Gunilla (2015). *Elever med neuropsykiatriska svårigheter - vad gör vi och varför?* Lund: Studentlitteratur.
- Commodari, Elena (2013). Preschool teacher attachment, school readiness and risk of learning difficulties. *Early Childhood Research Quarterly*, 28, ss. 123–133.
- Danermark, Berth (2000). *Samverkan – himmel eller helvete? En bok om den svåra konsten att samverka*. Stockholm: Gothia.
- Dockett, Sue och Perry, Bob (1999). Starting School: what matters for children, parents and educators? *Australian Early Childhood Association Research in Practice*. 6 (3) ss. 1–18.
- Edfelt, David (2015). *Utmaningar i förskolan - att förebygga problemskapande beteenden*. Stockholm: Gothia fortbildning.
- Edlund, Lena (2016). *De yngsta barnen och läroplanen*. Stockholm: Lärarförlaget.
- Eriksson, Lars (2008). Lärares förtroendeskapande föräldrakontakter - en kvalitativ studie i tre skolor. I: Myndigheten för skolutveckling. *Vi lämnar till skolan det käraste vi har... om samarbete med föräldrar - en relation som utmanar*. Stockholm: Liber, ss. 124–148.
- Eriksson-Zetterquist, Ulla och Ahrne, Göran (2015). Intervjuer. I: Ahrne, Göran och Svensson, Peter (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber, ss. 34–54.
- Fonagy, Peter (2006). The Mentalization-Focused Approach to Social Development. I: Allen, John G. och Fonagy, Peter (red). *Handbook of Mentalization-Based Treatment*. Chichester: John Wiley & Sons, ss. 53–100.
- Grina, Terje (2015). *Den livsviktiga anknytningen. Teori, utredning, behandling*. Stockholm: Gothia Fortbildning.
- Gren, Jenny (2007). *Etik i pedagogiskt vardagsarbete*. Stockholm: Liber.
- Hagström, Birthe (2010). *Kompletterande anknytningsperson på förskola*. Malmö: Holmbergs.
- Harju, Anne och Tallberg Broman Ingegerd (2013). *Föräldrar, förskola och skola. Om mångfald, makt och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur.
- Hejlskov Elvén Bo, Veje Hanne och Beier, Henning (2012). *Utvecklingsrelaterade funktionsnedsättningar och psykisk sårbarhet - om annorlunda barn*. Lund: Studentlitteratur.
- Herrlin, Katarina, Frank, Elisabeth och Ackesjö, Helena (2019). *Förskoleklassens didaktik. Möjligheter och utmaningar*. Stockholm: Natur & kultur.
- Håkansson, Jan (2017). *Systematiskt kvalitetsarbete i förskola, skola och fritidshem. Strategier och metoder*. Lund: Studentlitteratur.

- Ihrskog, Maud (2006). *Kompisar och Kamrater: Barns och ungas villkor för relationsskapande i vardagen*. Växjö: Växjö University Press.
- Jakobsson, Inga-Lill och Lundgren, Marianne (2013). *Samverkan kring barn och unga i behov av särskilt stöd*. Stockholm: Natur & kultur.
- Jakobsson, Inga-Lill och Nilsson, Inger (2011). *Specialpedagogik och funktionshinder. Att möta barn och unga med funktionsnedsättningar i en utvecklande miljö*. Stockholm: Natur & kultur.
- Jonsdottir, Fanny (2007). *Barns kamratrelationer i förskolan. Samhörighet tillhörighet vänskap utanförskap*. Studies in Educational Sciences No. 35. Diss. Malmö: Malmö Högskola.
- Karlsson, Annelie (2020). *Specialpedagogik för fritids. En grundbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Lagercrantz, Hugo (2016). Barnhjärnan formas av gener och vad den är med om. I: Riddersporre, Bim och Bruce, Barbro, red. *Omsorg i en förskola på vetenskaplig grund*. Stockholm: Natur & Kultur, ss. 87–100.
- Lgr 11 (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklass och fritidshem*. Stockholm: Skolverket.
- Lillvist, Anne och Wilder, Jenny (red). (2017). *Barns övergångar. Förskola, förskoleklass, fritidshem, grundsärskola och grundskola*. Lund: Studentlitteratur.
- Lpfö18, Läroplan för förskolan (2018). Stockholm: Skolverket.
<https://www.skolverket.se/getFile?file=4001>
- Lumholdt, Helene (2015). *Perspektiv på övergångar förskola - förskoleklass - skola*. Stockholm: Lärarförlaget.
- Lundberg, Elin (2019). *Håll om mig, släpp mig fri - om barns anknytning till föräldrar*. Lerum: Visto förlag.
- Lundqvist, Johanna, Sandström, Margareta och Axelsson, Annika (2018). Föräldrar berättar om sina barns tid i förskola och förskoleklass samt övergången däremellan: Ett projekt inom Gränsland, broar och passageriter. I: Garpelin, Anders och Sandberg, Gunilla (red). *Att förstå barns vägar till lärande under övergången från förskola till skola*. Västerås: Mälardalen Studies in Educational Sciences No. 35, ss. 47–70.
- Lutz, Kristian (2013). *Specialpedagogiska aspekter på förskola och skola - möte med det som anses lagom*. Stockholm: Liber.
- Löfdahl, Annica (2014). *Kamratkulturer i förskolan - en lek på andras villkor*. Stockholm: Liber.
- Markström, Ann-Marie och Simonsson, Maria (2018). *Utvecklingssamtal - kommunikation mellan hem och förskola*. Lund: Studentlitteratur.

- Niss, Gunilla (2017). *Att börja förskolan*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Niss, Gunilla (2018). *Det händer i hallen*. Stockholm: Gothia fortbildning.
- Patel, Runa och Davidson, Bo (2019). *Forskningsmetodikens grunder - att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.
- Persson, Bengt (2013). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber.
- Rennstam, Jens och Wästerfors, David (2015). Att analysera kvalitativt material. I: Ahrne Göran och Svensson, Peter (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber, ss. 220–236.
- Robinson, Chanele D. och Diamond, Karren E. (2014). A Quantitative Study of Head Start Children's Strengths Families' Perspectives, and Teachers' Ratings in the Transition to Kindergarten. *Early Childhood Education Journal*, March 2014, Vol.42(2), ss.77–84.
- Ryan, Anne (2004). *Kvalitativ intervju - från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber.
- Sandberg, Anette och Vuorinen Tuula (2007). *Hem och förskola. Samverkan i förändring*. Stockholm: Liber.
- Sibley, Chris G., & Overall, Nickola C. (2007). The boundaries between attachment and personality: Associations across three levels of the attachment network. *Journal of Research and Personality*. No. 41 (4), ss. 960–967.
- SFS 2010:800 *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.
- Skolverket (2014). *Övergångar inom och mellan skolor och skolformer. Hur övergångar kan främja en kontinuitet i skolgången från förskolan till gymnasieskolan*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket (2020). *Övergångar inom och mellan skolformer*.
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/overgangar-inom-och-mellan-skolor-och-skolformer> [hämtad: 2020-04-22]
- Sandberg, Anette och Vuorinen, Tuula (2007). *Hem och förskola. Samverkan i förändring*. Stockholm: Liber.
- Svensson, Peter och Ahrne, Göran (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I: Ahrne, Göran och Svensson, Peter (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber, ss. 17–31.
- Trost, Jan (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

- Wennerberg, Tor (2013). *Själv och tillsammans. Om anknytning och identitet i relationer*. Stockholm: Natur & kultur.
- Williams, Pia (2006). *När barn lär av varandra - samlärande i praktiken*. Stockholm: Liber.
- Williams, Pia, Sheridan, Sonja och Pramling Samuelsson, Ingrid (2016). *Barngruppens storlek i förskolan. Konsekvenser för utveckling och kvalitet*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Woodhead, Martin (2005). Early childhood development: a question of rights. *International Journal of Early Childhood*, 36(3) ss. 79–98.
- Zachrisson, Henrik Daae (2009). *Attachment in Middle and Late Childhood: Measurement Validation and Relation to Mental Health Problems*. PhD Diss. Department of psychology. Oslo: University of Oslo.
https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/18540/DUO_167_Zachrisson.pdf?sequence=1&isAllowed=y [2020-04-20]
- Åberg, Ann och Lenz Taguchi, Hillevi (2018). *Lyssnandets pedagogik - etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber.

Bilagor

Bilaga A Missivbrev – Specialpedagoger

Förfrågan om att delta i en studie angående vårdnadshavares delaktighet i övergången mellan förskola och förskoleklass.

Vi är två studenter från Linnéuniversitet i Växjö med inriktning specialpedagogik. Vi är nu inne på vår sista termin och ska skriva vårt examensarbete som är på avancerad nivå. Vårt valda ämne är vårdnadshavares delaktighet i övergången mellan förskola och förskoleklass och vi vill undersöka vårdnadshavares delaktighet samt specialpedagogens roll i övergången. Vi har fördjupat oss i tidigare forskning och litteratur om det aktuella ämnet men vill ha insyn i hur det ser ut i verkligheten och hoppas nå detta resultat utifrån intervjuer. Därmed vill vi intervjua dig som har insyn och kunskap om organisationens rutiner.

Vi kommer utgå från Vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilket innebär att deltagandet är helt frivilligt vilket betyder att du när som kan avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Deltagandet kommer att behandlas konfidentiellt, varken namn, ålder, kön, stad eller kommun kommer att framgå i vår studie och resultatet kommer enbart att användas i forskningsändamål.

Vår förhoppning är såklart att du vill delta i vår studie och vår önskan är att få intervjua dig. Intervjuerna kommer ske under april månad och intervjun kommer ske via Zoom, då det i dessa Covid-19 tider rekommenderas att inte ses fysiskt utan vi ses digitalt. För att kunna delta behövs internetkoppling, mailadress, ett tekniskt hjälpmedel (dator, läsplatta, mobiltelefon) och ha Zoom installerat. Du kommer få en inbjudan av oss som du klickar på länken den tid vi kommit överens om att ha intervjun.

Intervjun beräknas ta 30-45 minuter. Intervjuerna kommer att spelas in, transkriberas av oss och skrivs ut i text, materialet förstörs så fort arbetet är godkänt. Examensarbetet kommer att publiceras i en databas och ni kommer få möjlighet att ta del av resultatet genom att få en kopia av examensarbetet om ni önskar.

Härmed frågar vi om du vill delta i denna studie vilket du ger besked genom att maila någon av oss senast omgående. Intervjuerna kommer ske via Zoom under vecka 16 och 17 utifrån vad som passar dig.

Vid frågor eller funderingar är ni välkomna att kontakta oss eller vår handledare för mer information. Vänliga hälsningar

Anna Gunnarsson

Mail: anna.gunnarsson1@xxx.se eller ag223jk@student.lnu.se

Marica Smedberg

Mail: marica.smedberg@xxx.se eller ms225kn@student.lnu.se

Handledare: Marianne Björn

Mail: marianne.bjorn@lnu.se

Bilaga B Missivbrev – Vårdnadshavare

Förfrågan om att delta i en studie angående vårdnadshavares delaktighet i övergången mellan förskola och förskoleklass.

Vi är två studenter från Linnéuniversitetet i Växjö med inriktning specialpedagogik. Vi är nu inne på vår sista termin och ska skriva vårt examensarbete som är på avancerad nivå. Vårt valda ämne är vårdnadshavares delaktighet i övergången mellan förskola och förskoleklass och vi vill undersöka vårdnadshavares delaktighet samt specialpedagogens roll i övergången. Vi har fördjupat oss i tidigare forskning och litteratur om det aktuella ämnet men vill ha insyn i hur det ser ut i verkligheten och hoppas nå detta resultat utifrån intervjuer. Därmed vill vi intervjua dig som har barn som har gått på förskola och börjat förskoleklass.

Vi kommer utgå från Vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilket innebär att deltagandet är helt frivilligt vilket betyder att du när som kan avbryta ditt deltagande utan närmare motivering. Deltagandet kommer att behandlas konfidentiellt, varken namn, ålder, kön, stad eller kommun kommer att framgå i vår studie och resultatet kommer enbart att användas i forskningsändamål.

Vår förhoppning är såklart att du vill delta i vår studie och vår önskan är att få intervjua dig. Intervjuerna kommer ske under april månad och intervjun kommer ske via Zoom, då det i dessa Covid-19 tider rekommenderas att inte ses fysiskt utan vi ses digitalt. För att kunna delta behövs internetkoppling, mailadress, ett tekniskt hjälpmedel (dator, läsplatta, mobiltelefon) och ha Zoom installerat. Du kommer få en inbjudan av oss som du klickar på länken den tid vi kommit överens om att ha intervjun. Intervjun beräknas ta 30-45 minuter.

Intervjuerna kommer att spelas in, transkriberas av oss och skrivs ut i text, materialet förstörs så fort arbetet är godkänt. Examensarbetet kommer publiceras i en databas och ni kommer få möjlighet att ta del av resultatet genom att få en kopia av examensarbetet om ni önskar.

Vi frågar härmed om du vill delta i denna studie. Intervjuerna kommer ske via Zoom onsdag 29 april 2020.

Vid frågor eller funderingar är ni välkomna att kontakta oss eller vår handledare för mer information. Vänliga hälsningar

Anna Gunnarsson

Mail: anna.gunnarsson1@xxx.se eller ag223jk@student.lnu.se

Marica Smedberg

Mail: marica.smedberg@xxx.se eller ms225kn@student.lnu.se

Handledare: Marianne Björn

Mail: marianne.bjorn@lnu.se

Bilaga C Intervjufrågor – Specialpedagoger

1. Hur ser samarbetsformerna kring övergångsplanen ut? Kan du beskriva samarbetsformerna kring kamratrelationer, pedagog-relationer och vårdnadshavare-relationer i övergångsplanen?
2. Vilken roll spelar anknytningen i övergången mellan förskola och förskoleklass? Hur anpassar ni inskolning och överlämning efter barnens behov av anknytning?
3. Hur kan specialpedagogens kompetens användas vid övergången utifrån anknytningsteorin? Brukar du försöka identifiera barns anknytningsmönster? Om ja, gör du det för alla barn? På vilket sätt? Om nej, varför inte? Finns det något viktigt att tänka på när det gäller att knyta an med eller till barn?
4. Varför behöver vårdnadshavare vara delaktiga i övergången? Varför/Varför inte? Kan du koppla det till anknytningsteorin?
5. Finns det något särskilt vårdnadshavarna är mer delaktiga i och har inflytande över?
6. Vad anser du är positivt med samverkan mellan förskola och förskoleklass?
7. Vilken information tycker du är viktig att det delges mellan förskola och förskoleklass?
8. Anser du att anknytning i övergången mellan förskola och förskoleklass kan påverka barnets utveckling och lärande i ett längre perspektiv? Om ja, på vilket sätt? Om nej, vilka andra faktorer kan spela in?
9. Andra frågor och funderingar som du vill delge angående anknytning och överinskolning?

Bilaga D Intervjufrågor – Vårdnadshavare

1. Vet du om det finns någon övergångsplan mellan förskola och förskoleklass? Har du delgetts den? På vilket sätt?
2. Kände du dig som vårdnadshavare delaktig i övergången? I så fall hur? På vilket sätt tog personalen på förskolan och i förskoleklass tillvara på ditt kunnande kring ditt barn gällande övergången?
3. Vilken information tycker du är viktig att det delges mellan förskola och förskoleklass?
4. Har du hört talas begreppet anknytning? Vilken roll anser du att anknytning spelar i övergången mellan förskola och förskoleklass?
5. Upplever du att pedagogerna i förskoleklass skapat en god anknytning till ditt barn? På vilket sätt?
6. Har ditt barn med sig kamrater från förskolan? Har ditt barn knutit an till nya kamrater i förskoleklass?
7. Upplever du att ditt barn känner sig trygg i förskoleklass med kamrater? Varför/varför inte?
8. Har du haft kontakt med specialpedagog i övergången mellan förskola och förskoleklass av ditt barn? I vilket syfte?
9. Har du fler barn som gått i förskoleklass? Upplevde du någon skillnad då mot nu, kring hur du kände, att ditt barn skulle börja förskoleklass?
10. Går ditt barn på fritids? Har fritidspersonalen varit delaktig i övergången? På vilket sätt?
11. Andra frågor och funderingar som du vill delge angående anknytning och överinskolning?